

HURRIYAT

Mustaqil gazeta

2017-yil 4-yanvar, chorshanba

№ 1 (1012)

1996-yil dekabrda chiqarib boshlagan

Elektron manzil: info@uzhurriyat.uz

www.hurriyat.uz

УЛУҒ ЙЎЛАДАГИ

баргаом янгиликлар

Янги йил арафасида вилоятда яшовчи синфдошим телефон қилиб қолди. Унинг айтишича, яқинда уйига «Асакабанк»дан вакил келиб, чорва молларини харид қилиш ва парваришлаш учун кредит олишни таклиф этибди.

➔ 5-бет

БҲҲҲ АЖДОДАРИМИЗ СИЙМОСИНИ СОҒИНГАНМИЗ

Ўзбек тарихий фильмлари деганда ёдимизга нима келади? Албатта, нари борганда «Ўтган кунлар», «Меҳробдан чаён» кабиларни эслаймиз. Бу фильмларни онгимизда тарихий фильм деб қабул қилганмиз.

➔ 6-бет

Америкага саёҳат

ёхуқ "сббороқка"
эффеку

Ҳозирги даврда америкага бўладиган ёки қилган саёҳатингиз билан кимиям қизиқтира олардингиз. Колумб, Америка жанобларидан сўнг минг-минглаб саёҳлар ушбу мавзунини қаламга олган бўлса, бизга йўл бўлсин.

➔ 7-бет

ЧОРШАНБАДАН ЧОРШАНБАГАЧА

28 декабрь куни Ўзбекистон Республикасининг "Солиқ ва бюджет сиёсатининг 2017 йилга мўлжалланган асосий йўналишлари қабул қилинганлиги муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг айрим қонун ҳужжатларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида"ги қонуни матбуотда эълон қилинди.

29 декабрь куни Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари билан ишлаш тизимини тубдан такомиллаштиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармони матбуотда эълон қилинди.

31 декабрь куни Ўзбекистон Республикаси Президентининг "2017 — 2021 йилларда мактабгача таълим тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори матбуотда эълон қилинди.

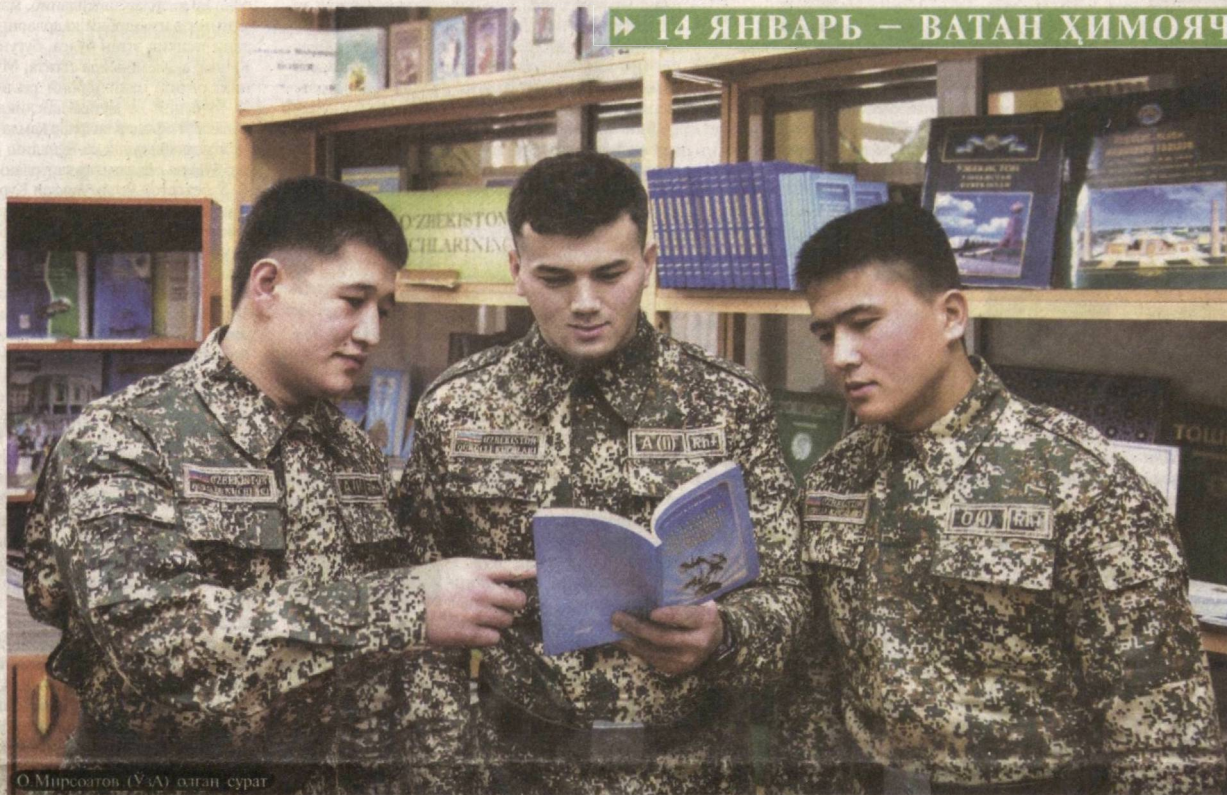
30 декабрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Янги йил арафасида мамлакатимизнинг етакчи илм-фан намояндалари билан учрашди.

Янги — 2017 йил кириб келиши муносабати билан Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев номига хорижий давлатлар ва ҳукуматлар, халқаро ташкилотлар, компаниялар раҳбарлари ва жамоат арбобларидан Президентимиз ва Ўзбекистон халқига тинчлик-осойишталик, сиҳат-саломатлик, бахт-саодат ва муваффақиятлар изҳор этилган самимий қутловлар келмоқда.

Ўзбекистон Республикаси ва Хитой Халқ Республикаси ўртасида дипломатик муносабатлар ўрнатилганининг 25 йиллиги муносабати билан Хитой ҳукумати ва халқи номидан Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпин Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев номига табрик йўллади.

"HURRIYAT" газетаси
Ўзбекистон ҳаво йўллари — миллий
аэмаккомпанияси самолётларида ҳам
йўловчиларнинг доимий ҳамроҳи.

О. Мирзиёев (Ў.А.) олган сурат

ТОБЛАНИШ ВА УЛҒАЙИШ МАКТАБИ

Армия — мустақил ҳаётга катта умидлар билан кириб келаётган ўспириннинг иродасини тоблайдиган, сабр-қаноатга, вақт ва меҳнатнинг қадрига етишга ўргатадиган, ҳуллас, ҳақиқий йигитга айлантирадиган мактаб. Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президенти Ислам Каримов раҳнамолигида амалга оширилган изчил ҳарбий ислохотлар юксак натижалар бермоқда.

Бугун мамлакатимиз Қуролли Кучлари сафларидан ўрин эгаллаётган ўғлонлар замонавий ахборот коммуникация технологияларини, хорижий тилларни пухта эгаллаган, энг асосийси, ҳаёт ҳақида ўзининг мустақил фикри ва қарашига эга ёшлардир.

Тошкент Олий умумқўшин қўмондонлиги билим юрти мамлакатимиздаги етакчи ҳар-

бий таълим муассасаларидан биридир.

— Режага мувофиқ, муддатли ҳарбий хизматчилар билан тактика, ўқ отиш, муҳандислик, алоқа, саф тайёргарлиги, ҳарбий ҳуқуқ, умумҳарбий низоми, оммавий қирғин қуролларидан ҳимояланиш сингари йўналишлар бўйича машғулотлар ўтказилади, — дейди билим юрти катта офи-

цери, майор Суҳроб Сулаймонов. — Сержант ва офицерлар машғулотларини ўтишда илгор педагогик технологиялар, интерфаол усулларни кенг қўллайди. Аскарлар ётоқхоналари, дам олиш хоналари замонавий маиший техника, зарур жиҳозлар билан таъминланган. Уларнинг озиқ-овқат рационидан гўшт, балик, сут ва зарур витамин, минералларга бой бошқа маҳсулотлар, таомлар ўрин олган. Буларнинг барчаси ўғлонларнинг хизматни аъло даражада ўташига хизмат қилмоқда.

Билим юртининг хилма-хил адабиётлар билан тўла кутубхонаси ҳамisha ғажув. Зиё масканидан махсус адабиётлардан тортиб даврий нашрларнинг энг сўнгги сонларигача топиш мумкин.

— Китоб фонди доимий равишда янгиланиб, тўлдирилиб боришмоқда, — дейди етакчи кутубхоначи Одина Мамажонова. — Масалан, 30 мингдан зиёд ўзбек ва жаҳон адабиёти намуналари ўрин олган «Бадий адабиётлар» бўлими жавонларни ҳар йили мингта яқин янги асар билан бойимокда. Бу Ватан ҳимоячиларининг маънавий дунёсини янада бойитиш, уларда теран ва кенг дунёқараш шаклланишига хизмат қилмоқда.

Юрт посбонларининг ён-атрофимизда кечаётган воқеа-ҳодисаларга нисбатан дахлдорлик туйғусини шакллантириш ва мустаҳкамлаш, уларда фаол ҳаётий позицияга эгаллик ва ватанпарварлик ҳиссини тарбиялаш — муҳим вазифа. Бу ҳарбий қисм ва бўлинмаларда олиб борилаётган маънавий-маърифий тайёргарлик машғулотлари самарадорлигига ҳам боғлиқ.

3 ➔

Давлат суверенитети ва ҳудудий яхлитлиги, тинч ҳаётимизнинг ишончли таянчи

»ДАВРА СУҲБАТИ

Шу кунларда юртимизда Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари ташкил этилганининг 25 йиллигини муносиб кутиб олиш учун қизгин тайёргарлик кўрилмоқда. Ўзбекистон бугунги кунда профессионал тайёргарликка эга бўлган, яхши таъминланган, Ватанимиз ва халқимизга садоқатли, мамлакатимизнинг хавфсизлиги ва ҳудудий яхлитлигини, чегараларимиз дахлсизлигини таъминлаш бўйича кенг қўламли вазифаларни самарали адо этиш, фуқароларимизнинг тинч ва осойишта ҳаётини ҳимоя қилишга қодир бўлган миллий армиясига эга бўлди.

Ана шу маънода ҳарбийларнинг шарафли ва масъулиятли хизматини юксак эътироф этиш, мустақиллигининг дастлабки кунларидан бошлаб қўйилган илк одимлар,

қабул қилинган қарорлар ва чуқур ўйланган ислохотлар самараси тўғрисида фикр юритиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси

Мудофаа ва хавфсизлик масалалари қўмитаси аъзолари билан давра суҳбати ташкил этишни лозим топдик.

Зеро, бундан 25 йил муқаддам мамлакатимиз Қуролли Кучларига асос солиниши давлатимиз тарихида улкан воқеа бўлди. Мустақиллиқни, ўз тараққиёт йўлимизни ўзимиз танлаш, ҳеч кимдан кам бўлмаслик ҳуқуқини асраш, ҳар қандай хавф-хатарни бартараф этишга тайёр туриш, ёвуз ният билан кўз олайтирадиганларга зарба бериш учун қудратли миллий армияга эга бўлиш заруратини ҳаётнинг ўзи олдимизга қўйганини теран англаймиз.

2 ➔

Хурраматли муштарийлар.

2017 йил учун "HURRIYAT" газетасига обуна ишлари давом этмоқда. Газетамизга обуна бўлолмаганлар эса уни савдо дўконларидан харид қилишлари мумкин.

Ўқинг, баҳра олинг ва уни ҳамроҳларингизга ҳам ҳада этинг. Бундан ташқари, "Hurriyat" да чоп этилган материаллар билан www.hurriyat.uz сайти орқали ҳам танишингиз мумкин.

"HURRIYAT" ГАЗЕТАСИ СИЗНИНГ
ДОИМИЙ ҲАМРОҲИНГИЗ
БЎЛИШИГА ИШОНАМИЗ!

2017 йил — ХАЛҚ БИЛАН МУЛОҚОТ ВА ИНСОН МАНФААТЛАРИ ЙИЛИ

Халқ дардига малҳам бўлайлик

Бугун нуфузли давлат идораларида хизмат қилаётган ҳар бир раҳбар, ходим кўнглида ушбу даъват бўлса, ажаб эмас. Зеро, Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2016 йил 28 декабрдаги Халқ қабулхоналарини ташкил этиш тўғрисидаги фармонидан кўзланган асосий мақсад ҳам мана шу: давлат органлари халқ ҳаёти, кундалик турмуши

билан яқин бўлиш, юртдошларимизни қийнаётган масалаларга тўғри ечим топишдан иборатдир. Халқимизнинг мазкур Фармонни хурсандчилик билан қаршилагани беҳиз эмас. Юртдошларимиз ҳис этишмоқда: бу халқ фаровонлиги йўлида амалга оширилаётган кенг қўламли ислохотларнинг мантиқий давомидир.

Фармонга мувофиқ халқ қабулхоналарининг республикамиз бўйича бутун бир тизимни ташкил этилмоқда. Бу эса, ўз навбатида, жисмоний шахслар учун ҳам, юридик шахслар учун ҳам қўлаб қўлайликлар яратди. Биринчидан, жисмоний ва юридик шахслардан ке-

либ тушадиган мурожаатларни қонунга мувофиқ белгиланган муддатларда, сифатли ва ҳолисона кўриб чиқиш имконияти яратилади, яъни халқ қабулхоналарининг ҳар бир туман ва шаҳарда ташкил этилаётгани бир қабулхонада иш ҳажмининг кескин ортиб кетишининг олдини

олади. Иккинчидан, мурожаатлар мазмунининг кўпроқ ҳудудий характерга эга эканидан келиб чиққан ҳолда, кўтаришган масаланинг мурожаат қилган фуқаро яшайдиган ёқда юридик шахс жойлашган туман ёки шаҳарнинг ўзида ҳал этилишини таъминлайди.

3 ➔

Давлат суверенитети ва ҳудудий яхлитлиги, тинч ҳаётимизнинг ишончли таянчи

«Бошланғич 1-бедра»

— Мамлакат мудофаа тизимини яратиш ва уни таъминлаш соҳаси давлат сиёсатининг асосий вазифаларидан бири ҳисобланади. Бу борада мустақиллик йилларида қандай ишлар амалга оширилди? Шу ҳақда гапириб берсангиз.

Рустам КОМИЛОВ, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Мудофаа ва ҳавфсизлик масалалари қўмитаси раиси:

— Тинчлик бу бебаҳо, битмас-туганмас, қадри абдий бойликдир. Ривожланиш, ўсиш суръатлари, умуман олганда, жаҳоннинг тараққиёти, аввало, тинчлик қарор топишига бевосита боғлиқдир.

Ўзбекистон Республикаси Президентини, Қуrollи Кучлар Олий Бош Қўмондонини Шавкат Миромонович Мирзиёев таъкидлагандек, «Бутун дунёда мураккаб вазият юзага келган, терроризм, экстремизм ва радикализм ҳавфи тобора ортиб бораётган бугунги шароитда доимо ҳушёр ва оғоҳ бўлиш, мамлакатимизнинг мудофаа қобилиятини, Қуrollи Кучларимизнинг салоҳиятини ҳар томонлама мустаҳкамлаш — ҳавфсизлик ва барқарорликни ҳамда халқимизнинг оқолини ҳаётини таъминлашнинг энг муҳим шартини таъминлашдир».

Ана шу маънода Президентимизнинг кўрсатмаларига мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Президентини ҳузуридаги Ҳавфсизлик кенгаши Мудофаа вазирлиги ва бошқа тузилмалар раҳбарияти билан биргаликда Қуrollи Кучларимизнинг 25 йиллигига тайёргарлик кўриш ва уни муносиб нишонлашга доир комплекс чора-тадбирлар ишлаб чиқилди. Ўзбекистон Республикаси Президентини томонидан 2016 йил 28 ноябрь куни қабул қилинган «Ўзбекистон Республикаси Қуrollи Кучларида 25 йил» эълон қилинган нишонини таъсис этиш тўғрисидаги фармони ҳам аynи кутлуғ санини муносиб кутуб олишда улкан аҳамиятга эга бўлди.

Фурсатдан фойдаланиб, мамлакатимиз ҳаётидаги кутлуғ сана — Ватан ҳимоячилари кунини ва Қуrollи Кучларимиз ташкил этилганнинг 25 йиллигига билан барча ҳарбий хизматчиларимизни чин қалбидан таъриқлаб, чорак аср мобайнида босиб ўтган мураккаб йўлимизга назар ташлашни лозим деб биламан.

Ўзбекистон Республикаси мустақилликка эришган, ўзининг янги мудофаа тизимини яратиш, замонавий, илҳам армиясини барпо этиш вазифасини ўз олдига қўйди.

Мустақилликнинг дастлабки кунларидан бошлаб, ҳуусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1991 йил 6 сентябрдаги ПФ-243-сонли фармонида асосан Ўзбекистон Республикаси Мудофаа ишлари вазирлиги тузилди. Ўзбекистон Республикасининг Биринчи Президентини И.Каримовнинг беосита ташаббуси ва раҳбарлигида мамлакатимизнинг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлаш, барқарорлигини ва ҳавфсизлигини таъминлаш борасида изчил ислохотлар амалга оширилди.

Жумладан, мудофаа ва ҳавфсизлик тузилмалари сафи миллий кадрлар билан тўлдирилди, барча талабаларга жавоб берадиган, тезкор ва ҳаракатчан, ташкилий жиҳатдан мукамал, замонавий қурол-яроғ ва техникага эга миллий армиямиз барпо этилди. Шунингдек, мудолати ҳарбий хизматга қақирш бир йилда бир марта ташкил этилиб, уни ўташ мудолати бир йил қилиб белгиланганлиги, сержантлар таркибининг сезиларли даражада кенгайгани, сафарбарлик резерви хизмати жорий этилгани миллий армиямиз қиёфасини ва мазмун-моҳиятини тубдан ўзгартириб юборди.

Профессионал армияни шакллантириш йўлида амалга оширилган ислохотлар тўғрисида унда хизмат қилиш Ўзбекистон фуқароси учун нафақат конституциявий бурч, балки энг нуфузли касблардан бирига, туб маънодаги шон-шараф ишига айлантирилган, бутунг кунга келиб ҳарбий хизматни ўташ истагида бўлган ёшларнинг сонини кўндал-кўнга ортиб бораётганлиги бу йўналишдаги ислохотлар нақдлар тўғрисида бўлганлигини кўрсатиб турибди. Бундай модернизация жараёналари армиямизнинг қиёфасини, унинг мазмун-моҳияти ва жанговар имкониятларини, ҳарбий жамоалардаги маънавий-ахлоқий муҳитини илҳамий томонга ўзгартирди.

Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазирлиги ҳузуридаги Жамоатчилик кенгашининг ташкил этилиши, фаолиятининг устувор йўналишлари Қуrollи Кучлар устидан самарали фуқаролик назорати механизмни шакллантириш, Мудофаа вазирлиги фаолиятининг очиклиги ва ошоралигини таъминлаш, шунингдек, давлатнинг мудофаа ва ҳарбий қурилиш соҳасидаги сиёсатини амалга ошириш ва ривожлантиришга фуқаролар ва жамоат бирлашмаларини жалб қилиш, ҳарбий касб нуфузини ошириш, ҳарбий хизматчилар ва қақирққача бўлган ёшларнинг маънавий-ахлоқий ва ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси тизимини шакллантиришга қаратилиш ўз самарасини берди.

Ўтган тўрт йил давомида Жамоатчилик кенгаши аъзолари томонидан ҳарбий округлар ва гарнизонларда, олий ҳарбий таълим муассасаларида мингдан зиёд тадбир ўтказилган. Ҳарбий хизматчилар билан тарбиявий, маънавий-маърифий ишлар олиб борилишини ташкиллаштириш, уларнинг мустақил фикрини, апрофа рўй бераётган ҳодисаларга дахлдорлик ҳиссини, фаол ҳаётий позициясини шакллантириш, Ватан ҳаётини, унинг мустақиллиги ва ҳавфсизлигини таъминлашнинг ҳарбий хизматчилар ва қақирққача бўлган ёшлар учун ҳаётини мақсадга айлантириш бу тадбирларнинг туб моҳиятини ташкил қилади.

Шуни фахр билан таъкидлаш жоизки, мудофаа соҳасининг тақомиллаштирилиши, ушбу соҳага берилган эътибор натижасида бутунг Ўзбекистон ёшлари Қуrollи Кучлар сафида хизмат қилишни нафақат фуқаролик бурчи сифатида, шу билан бирга энг юксак мақомдаги мутахассислик сифатида қабул қилинмоқдалар. Кейинги йилларда Қуrollи Кучларга мудолати ҳарбий хизматга қақирш талов асосида ўтказилаётганлигини бунинг

яққол исбот-далилдир. Армия сафларига хизматга келган ёшларимиз бу ерда фақат ҳарбий мутахассисликни эгаллаш билан чекланаётганлари йўқ. Ҳам жисмонан, ҳам маънан чиниқиб қатъий ирода ва ҳаётини позицияга ҳам эга бўлмоқдалар.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталарининг 2016 йил 8 сентябрда ўтказилган қўшма мажлисида Президентимиз Ш.Мирзиёев «Ҳеч қандай ҳарбий-сиёсий блокларга қўшилмаслик, бошқа давлатларнинг ҳарбий базалари ва объектлари Ўзбекистон ҳудудида жойлаштиришга, шунингдек, ҳарбий хизматчиларимизнинг мамлакатимиз ҳудудида ташқарида бўлишига йўл қўймастик, илгартидек, давлатимизнинг қатъий сиёсий позицияси бўлиб қолади», дея алоҳида таъкидлаб ўтди.

Ўзбекистоннинг ташқи сиёсати ушбу гоёларга солиқ қилиши нафақат Ўзбекистон, умуман минтақа ҳавфсизлигини таъминлашда муҳим омил бўлиб қолади.

— Шу йўлда Олий Мажлис — миллий парламентимизнинг асосий фаолияти беосита қонун ишдоркорлиги билан боғлиқлигини алоҳида таъкидлаш ўринли. Шу боис ўтган давр мобайнида Ўзбекистон Республикасида қабул қилинган мудофаа соҳасини тартибга солувчи қонун ҳужжатларимиз, уларнинг мазмун-моҳияти ҳақида гапириб берсангиз.

Ақмол РАҲИМОНОВ, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Мудофаа ва ҳавфсизлик масалалари қўмитаси раиси ўринбосари:

— Бу йўналиш тўғрисида гапирадиган, аввало Асосий Қонунимизнинг 1-моддасида «Ўзбекистон — суверен демократик республика» эканлиги белгилаб қўйилганга аҳамият берайлик. Конституциянинг биринчи моддасида мустақил ўзбек давлатининг туб моҳияти ифодаланган. Суверенитет — давлатнинг муҳим ақраламас белгиси бўлганлиги боис унда ўзбек давлатининг мустақиллиги, суверенитети ўзининг қонуний ифодасини топади.

Конституцияда ҳарбий қурилиш соҳасини тартибга солувчи қатор нормалар белгиланган. Булар Конституциянинг 125- ва 126-моддаларида, шунингдек 93-, 17-, 52-, 57-моддаларида мустаҳкамланган. Бу нормалар мудофаани ташкил қилишга йўналирилган бўлиб, у Ўзбекистон Республикасини беосита қуrollи ҳимоя қилишга қаратилган тадбирлардан иборатдир.

Конституциянинг 125-моддаси биринчи қисмига кўра, «Ўзбекистон Республикаси Қуrollи Кучлари Ўзбекистон Республикасининг давлат суверенитетини ва ҳудудий яхлитлигини, ақолининг тинч ҳаёти ҳавфсизлигини ҳимоя қилиш учун тузилди». Яъни Ўзбекистон Республикасининг Қуrollи Кучлари мудофаа мақсадларида ташкил этилади. Юқорида миллий армиямизнинг ҳеч қандай сиёсий блокларга қўшилмаслиги ҳақида фикр айтилди.

Ҳақиқатан ҳам Ўзбекистон Республикасининг Қуrollи Кучлари урушлар ва қуrollи можаораларни қайтариш ҳамда олдини олиш, мақсадлида Ўзбекистон Республикасининг миллий манфаатларини, суверенитетини, ҳудудий яхлитлигини ҳамда ақолининг тинч ҳаётини ҳимоя қилиш учун давлат томонидан ташкил этилган ва сақлаб турилган ҳарбий биришмалар, қўшилмалар ва қисмларини, шунингдек, бошқа ҳарбий тузилмаларни ўз ичига олган ҳолда мудофаа позициясига амал қилади. Конституциянинг 125-моддаси иккинчи қисмига асосан, «Қуrollи Кучларнинг тузилиши ва уларни ташкил этиш қонун билан белгиланади». Яъни давлатнинг энг муҳим фаолиятига кирувчи қурилиш соҳаси қонун билан тартибга солиниши тўғрисида мудофаани ташкил этиш ҳамда Ўзбекистон Республикаси Қуrollи Кучларининг бошқаруви жамоатчилик назоратида бўлиши таъминланади. Бу эса, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг ҳалқор ҳуқуқнинг умумий эътибор этилган нормаларини ўзида муҷаммас этган, демократик Конституция эканлигини яна бир бор кўрсатади.

Мустақиллик йилларида Конституция асосида миллий ҳавфсизлигимизни таъминлашнинг ташкилий-ҳуқуқий тизимини шакллантирувчи ўнлаб қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ишлаб чиқилди ва ҳаётга самарали татбиқ этиб келинмоқда.

Бутунг кунда жаҳонда глобаллашув жараёналарининг йил сайин жадаллашиб бориши, ҳозирги замонда вазиятнинг шиддат билан ўзгариши, сиёсий ва иқтисодий кучлар жойлашувига рўй бераётган ўзгаришлар, минтақалда ҳамда Ўзбекистоннинг ёнгинасида таҳдидларнинг, террорчилик кўринишдаги ҳавф-хатарлар ва кескинликнинг кучайиши давлат томонидан халқор, минтақавий ва мамлакат миқёсидagi воқеаларга ўз вақтида ва муносиб жавоб қайтаришга шай туришни тақозо этади.

Аслида ҳар қандай мустақил давлат асосий ижтимоий институтлардан бири сифатида ривожлана бориб, вужудга келадиган давр ҳавф-хатарларига мос равишда муносабат билдирилади, ўз функцияларини тақомиллаштириб боради. Айниқса, XXI аср бошларидан ҳоқ алоҳида бир давлатда бўлсин, ҳоқ глобал қўламда бўлсин ҳавфсизлигини таъминлаш муаммоларини устувор аҳамиятга ва гоёт долзарблик касб этиди.

Шу боис давлатнинг мудофаа ва миллий ҳавфсизлигини таъминлаш энг асосий ва энг муҳим функциялардан бири ҳисобланади ва мамлакат суверенитетини дахлсизлигини таъминлайди. Давлат суверенитетини, ҳавфсизлигини ва ҳудудий яхлитлигини таъминлашга туриб, ўзининг стратегик мақсадларига эриша олмайдиган, иқтисодий, ижтимоий, экологик ва бошқа функцияларини бажара олмайдиган. Кучли давлат тузуми, аввало, мамлакатнинг мудофаа қобилиятига суғунади.

Ўзбекистон Республикасининг мудофаа ва миллий ҳавфсизлигини таъминлаш функциясини амалга ошириш учун стратегик мақсадлар, вазифалар, соҳаларни белгилловчи — миллий ҳавфсизлик концепцияси, ташқи сиёсий фаолият концепцияси, мудофаа доктринаси каби концептуал ҳуқуқий асослар ишлаб чиқилган.

Мамлакатимизда мудофаа ва ҳавфсизлик соҳасидаги қонун ҳужжатлари ижросини таъминлашга қодир институционал тузилмалар яратилган бўлиб, улар бўйсунув принциплари асосан — Ўзбекистон Республикаси Президентини — Қуrollи Кучлар Олий Бош Қўмондонига бўйсунди. Шунингдек, мамлакат ичкарисида барқарорлик ва ҳуқуқ-тартиботни, давлат чегараларининг дахлсизлиги ва мустақиллигини сақлашни, ташқи таҳдидларни бартараф этишни доимий равишда таъминлашга қаратилган комплекс усул ва чоралар мажмуи ишлаб чиқилган.

Шу билан бирга, ҳозирги дунёда давлат барқарорлигини таъминлаш Ўзбекистонда ривожланган мамлакатлар сингари жаҳоннинг ижтимоий-руҳий, маънавий ва ахлоқий, маланий ва тарихий илдишларига таянади. Жумладан, Ўзбекистон давлати миллий ҳавфсизлик объект сифатида миллитнинг бир бутунлиги ва барқарорлигини таъминлашни муқаррар зарурлат, деб билади. Чунки, давлат инсоннинг ҳуқуқлари ва эркинлигини таъминлар ва қафолатлар экан, миллий суверенитет давлат тиссолида намоён бўлади. Шу маънода, ҳавфсизлик соҳасидаги сиёсатимиз барқарор демократик ривожланиш стратегиямиз билан узвий боғлиқдир.

Бинобарин, ўтган давр ичиди келгуси авлодлар олдида қаҳрланишга асос бўладиган натижа қўлга киритилди, агар мустақил тараққиётимиз замиридаги энг катта боғлиқлими тинчлик ва оқолишланиш сақлаш йўлида бир тану бир жон бўлиб ҳаракат қилсак, бундан буён ҳам юртимиз қудратли, ҳаётимиз янада обод ва фаровон бўлади.

— Бутун Қуrollи кучларимиз салоҳиятига замонавий талаблар нуктаи назардан раҳм соласак, унинг қудратини қандай меъзолар билан баҳолаш мумкин? Бу борада қандай ишлар амалга оширилмоқда?

Тўлқин КАРИМОВ, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Мудофаа ва ҳавфсизлик масалалари қўмитаси аъзоси:

— Замонавий талабларни, юз бериши мумкин бўлган ҳарбий ҳаракатлар таътирининг ўзига ҳоқ ҳуусуятларини ҳисобга олган ҳолда, Қуrollи Кучларнинг ташкилий-штар тузилиш принциплари жиҳатдан ўзгаририлди, тезкор-стратегик бошқарув, оператив тайёргарлик ва қўшилларини жанговар қўлашнинг ҳақиқий марказига айлانган самарали бошқаруш тизими яратилди. 1998 — 2002 йилларни қамраб олган даврда ҳарбий округлар тузилди, Давлат чегараларини ҳимоя қилиш ва қўриқлашнинг замонавий талабларига жавоб берадиган тизим шакллантирилди, ҳарбий операциялар амалга ошириладиган энг муҳим йўналишларда ҳаракатчан, яхши таъминланган бўлимлар, биринчи навбатда, сарҳаларимиз дахлсизлиги ва одамларимизнинг тинч-оқолишга ҳаётини бузишга қаратилган ҳар қандай ёвуз қўларнинг тақовузкор ҳатти-ҳаракатларига қатъий зарба беришга қодир бўлган махсус бўлимлар ташкил этилди.

Қуrollи Кучлар қурилиш борасидаги режаларга мувофиқ, қўшилларни модернизация қилиш ҳамда энг янги қуroll-ароғ ва техника, жумладан, ҳаво ҳужумдан мудофаа воситалари ва вертолётлар, бронетанк қуrollлари, артиллерия тизимлари, алоқа воситалари, алоҳида ва гуруҳ бўлиб ҳимояланиш воситалари билан қайта қуrollантиришга қаратилган чора-тадбирлар изчил амалга оширилди.

Истиқлол йилларида ҳарбий хизматчилар учун замонавий тураржойлар қуриш, мавжуд тураржой фондини таъмирлаш, замонавий ҳарбий шахарчаларни қуриш ва реконструкция қилиш борасида кенг қўламда ишлар амалга оширилди. Ҳуусан, 2007 — 2015 йилгача мўлжалланган давлат дастури асосан, 6 мингта янги ҳарбий хизматчи уй-жой билан таъминланди. 2016 — 2025 йилгача мўлжалланган Давлат дастурига кўра ҳар йили 900 дан зиёд ҳарбий хизматчи турар-жой билан таъминланиши режалаштирилган.

Бутунг кунда Мудофаа вазирлиги тасарруфида замонавий тиббий асбоб-аппаратлар билан жиҳозланган, малакали тиббий ҳодимлар фаолият олиб бораётган йигирмадан ортқ даволаш-профилактика муассасалари, тиббий хизмат кўрсатиш тизимининг биричилиги бўлини бўлган кўп сонли тиббий пунктлари, шу билан бирга ҳарбий санаториялар ва бошқа махсус ҳарбий-тиббий муассасалари ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оила аъзоларининг соғлигини сақлаш ва мустаҳкамлаш йўлида фаолият олиб боришмоқда. Ушбу кенг қамровли ислохотларнинг натижаси ўлароқ, Global Fiterower ташкилоти қаторасига икки йил — 2015 — 2016 йиллардаги рейтингда Ўзбекистон армиясини Марказий Осиёда энг кучли армия, дея эътироф этиб келмоқда.

Айни чоғда халқор муносабатлар таркибиди ўзгаришлар, дунёда кескинлик, можаораларнинг янги ўчоқлари пайло бўлиши, Марказий Осиё минтақасида ва жаҳонда мураккаб вазият юзага келётган, терроризм, экстремизм ва радикализм ҳавфи тобора ортиб бораётган бутунг шароитда доимо ҳушёр ва оғоҳ бўлиш, мамлакатимизнинг мудофаа қобилиятини ва ҳавфсизлигини мустаҳкамлаш масалалари алоҳида аҳамият касб этмоқда.

Ушбу мақсадларнинг изчил амалга оширилиши юртимиз сарҳаларини ҳар қандай ҳавф-хатарлардан ҳимоя этиш, ҳавфсизлик ва барқарорлик, халқимизнинг оқолишга ҳаётини таъминлашга кимат қилади.

Зеро, Ўзбекистон Республикаси Президентини Шавкат Мирзиёев Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисида таъкидлагандек: «Ўзбекистон ва унинг барҳанг халқи тинчликсевар сиёсат қоритиш, миллий ва умуминсоний қадриятларга ҳурмат билан қараш таъминлашнинг амалга ошириш позициясида доимо мустаҳкам туриб келмоқда. Лекин зарур бўлса, биз мамлакатимиз суверенитетини ва мустақиллигига, халқимизнинг тинч ва оқола ҳаётига таҳдид соладиган ҳар қандай уришларига қарши кескин зарба беришга қодиримиз. Шунинг учун мен, халқимизга муружаат қилиб, шуни айтмоқчиманки, бу масалада ҳеч қандай ҳеч қандай иккиланиш ва шубҳа бўлмаслиги лозим. Бунга бизнинг кучимиз ҳам, қудратимиз ҳам етарли».

— Маълумки, ҳарбий соҳа салоҳияти кадрларни талаб қилади. Мамлакатимизда ҳарбий мутахассисларни тайёрлаш борасида қандай ишлар амалга оширилмоқда?

Ўткир ТУРСУНОВ, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Мудофаа ва ҳавфсизлик масалалари қўмитаси аъзоси:

— Ўтган даврда ҳарбий кадрлар тайёрлаш борасида изчил ислохотлар амалга оширилди, алоҳида аҳамият қаратилди. Негатки, кадрлар соҳасини ислохот этиш ҳарбий хизматчиларнинг профессионализм, жанговарлик ва интеллектуал даражаси ошишига бевосита хизмат қилади.

1990 йилда мамлакатимиз ҳудудида жойлашган урта олий ҳарбий билим юртиларда фақат урта йўналиш бўйича мутахассис офицер кадрлар тайёрланиб, маҳаллий офицерлар юртимиздаги ҳарбий кадрларнинг атиги 0,6 фоизини ташкил этган бўлса, бутунг кунда Қуrollи Кучлар академиясида еттига, Мудофаа вазирлигининг олтига олий ҳарбий таълим муассасаларида 28 йўналиш ва мутахассислар бўйича юқори малакали офицер кадрлар ҳамда сержантлар тайёрлаш мактабларида 26 йўналиш ва мутахассислар бўйича сержантлар тайёрланмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Қуrollи Кучлари Академияси, Тошкент олий умумқўшин қўмондонлик билим юрти, Чирчик олий танк қўмондон-муҳдислик билим юрти, Самарқанд олий ҳарбий автомобиль қўмондон-муҳдислик билим юрти, Жиззах олий ҳарбий авиация билим юрти, Тошкент Ахборот технологиялари университети-нинг Махсус факультети, Тошкент тиббий академияси ҳузуридаги Ҳарбий-тиббий факультети, замон талабларига жавоб берувчи Чирчик, Чортоқ, Самарқанд, Қарши, Урганч шаҳарларида жойлашган ҳарбий округ сержантлар тайёрлаш мактаблари мамлакатда миллий офицерлар ва сержантлар тайёрлаш тизимини юқори поғонага кўтарди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2005 йил 19 апрелдаги «Ўзбекистон Республикасида ҳарбий таълим тизимини тақомиллаштиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги фармойиш қабул қилинганлигини алоҳида таъкидлаш жоиз. Ушбу ҳужжат олий ҳарбий таълим муассасаларига ўқишга қабул қилиш учун зарур шарт-шароит яратиш, муносиб номзодларни таллаб олиш, ҳарбий таълим нуфузини оширишга хизмат қилмоқда.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2014 йил 3 июндаги «Ўзбекистон Республикаси олий ҳарбий таълим муассасаларига танлаш тартиби ва қабул қилиш қоидалари тўғрисидаги низомини тасдиқлаш ҳақида»ги қарорига асосан олий ҳарбий таълим муассасаларига ҳар томонлама тайёргарликка эга, қобилиятли ёшларни таллаш мақсадли, номзодлар ҳарбий-профессионал йўналиш, дастлабки танлаш, ҳарбий-профессионал танлаш ва тест синовларини назарда тутувчи танлов асосида комплекс равишда босқичма-босқич саралаб олиш тартиби жорий этилган.

1995 йилда Қуrollи кучлар Академиясининг очилиши миллий Армиямиз тарихида муҳим рол ўйнади. Офицерлар таркиби таълими босқичма-босқичлиги ва узлуқсизлигини таъминлаш мақсадли, Академия ҳузурида қўмондонлик ва бошқарув таркиби бўлган офицерлар малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш бўйича Олий курслар ташкил этилган.

Таъкидлаш жоизки, мудофаа соҳасига, ҳарбийларга кўрсатилмаётган эътибор ва ғамхўрлик тўғрисида, ёшларнинг ҳарбий соҳага бўлган қизиқиши ва иштишлари охиб бормоқда.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2010 йил 17 февралдаги «Ҳарбий академик лицейлар фаолиятини янада тақомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 21-қарори билан ҳарбий академик лицейлар фаолиятининг ҳуқуқий асослари, вазифалари белгилаб берилган.

Ушбу қарор билан ҳарбий академик лицейнинг вазифалари сифатида ўқувчиларни ўрта махсус, касб-ҳунар таълими давлат таълим стандарти талабларига мувофиқ сифатли ўқитишни ташкил этиш;

— Ватанга садоқат, юксак фуқаролик ҳамда демократия, мустақиллик гоёларига, ўз халқининг маънавий ва тарихий қадриятларига содиқлик руҳида тарбияланган ёшларни тайёрлаш;

— ўқувчиларга қонунчиликни тўғри тушунишни ва уларга онгли риоя қилишни таъминлайдиган юксак малакани, кўникмаларни, фаол ижтимоий-фуқаролик ҳуқуқ-атворини синдириш; — лицей итисосига мувофиқ ўқувчиларнинг тегишли мутахассисликлар бўйича олий, шу жумладан, олий ҳарбий таълим муассасаларида ўқишни давом эттиришлари учун зарур ва етарли бўлган қўлаштилган назарий ва касбий тайёргарлигини таъминлаш;

— ўқувчиларда жисмоний чидамлилик, куч, қаққонлик ва тезкорлиқни ривожлантириш белгилаб берилган.

Бир сўз билан айтганда, ҳарбий таълим соҳасидаги бу каби ислохотлар кенг билим ва тақдирга, юксак профессионал ва маънавий-ахлоқий фазиаларига эга бўлган, замонавий фикрлайдиган, интеллектуал жиҳатдан ривожланган, шиддатли тарзда амалга ошириладиган замонавий жанговар ҳаракатлар шароитида, ўз олдида қўйилган вазифаларни муваффақиятли ало этишга қодир бўлган ҳарбий кадрларни самарали тайёрлашда ҳал қилувчи аҳамият касб этмоқда.

— Дунёнинг турли ҳудудларида содир бўлаётган минтақавий зиддиятлар, сепаратизм ва халқор терроризм ва ҳалқор терроризмга нисбатан Ўзбекистоннинг расмий муносабати, бу палаталарга қарши курашда дунёнинг тинчликсевар ҳамжаҳониятининг рол, бу борадаги Ўзбекистоннинг позицияси ҳақида ҳам фикр алмасасак.

Алишер ҲАМРОЕВ, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси Мудофаа ва ҳавфсизлик масалалари қўмитаси аъзоси:

— Ўзбекистон Республикаси БМТ доирасида фаол ва амалий иштирок этиб келётган яна бир муҳим йўналиш бу — замонавий шарт-шароитларда умумий ҳавфсизликка таҳдид солувчи этник, минтақавий, маҳаллий зиддиятлар, сепаратизм ва халқор терроризмни олдини олиш борасидаги фаолиятдир.

Ўзбекистон мустақиллигининг илк кунларидан бошлаб мамлакатда тинчлик ва барқарорлиқни таъминлашга долзарб масала сифатида ўз эътиборини қаратган. Ўзбекистон вужудга келадиган таҳдидларга уларнинг келиб чиқиш манбани ва ўзаро боғлиқлигини ўрганган ҳолда ўз вақтида муносиб жавоб қайтариб, келмоқда. Биламизки, дунёда ҳали экстремизм, терроризм балолари ҳуруж оламидан туриб, Ўзбекистон Республикасининг биринчи Президентини И.Каримов 1993 йилдан бошлаб (БМТ 48-сессиясида) жаҳон ҳамжаҳониятини халқор терроризм ва диний экстремизмга қарши курашишда бирлашишга қақирган эди. Мамлакатимиз БМТнинг терроризм билан кураш бўйича 13 та конвенциясига қўшилгани ҳам халқимизнинг тинчликсеварлигидан далолатдир.

Бутун дунёнинг турли минтақаларида, шу жумладан, Яқин Шарқда қарама-қаршилик ва қуrollи низолар келтириб чиқарган асоратининг қўламдорлиги, терроризм, экстремизм, оммавий қирғин қуrollари тарқатиши ва миллий чегараларини тан олмайдиган бошқа ҳавф-хатарлар кучайиб бораётгани хотиржамликка ўрин қолдирмайди.

Бу борада Ўзбекистон оқилона ва узоқни кўзлаган изчил сиёсат олиб бораётганини ҳаётнинг ўзи тасдиқлаб турибди. Марказий Осиёда тинчлик ва барқарорлиқни асраш ҳамда мустаҳкамлаш, минтақ

► ХУҚУҚ ИЛМИ

Маданият кенг қамровли тушунча, тарихи ҳам узок ўтмишга бориб тақалади. Бу сўз арабча "мадина" ва "ият" қўшимчасининг бирикишидан ҳосил бўлиб, "шаҳарга оид" деган маънони англатади. Маданият сўзи кириб борган халқлар тилларида шаҳарлар илм-фан, маърифат ўчоғи бўлиб келгани таъсирида бўлса керак, ушбу тушунча маърифатлилик, билимлилик, тарбия кўрганлик маъноларида ишлатила бошланган. Мутахассислар маданиятга "инсон яратган қадриятлар тизими" деб ҳам таъриф беришади. Француз олими Абраам Моль XX асрнинг 60-йилларида маданиятнинг икки юз эллиқдан ортиқ таърифи борлигини таъкидлаган. Ҳозирги кунга келиб эса бундан ҳам кўпроқ деган хулосага келинди. Бугун мазкур тушунчанинг бир қирраси – суд маданияти ҳақида сўз юритмоқчимиз. Бу ҳақда Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Тошкент шаҳар судьялари ўз фикр-мулоҳазаларини қуйдагича баён этишди.

Суд маданияти уни ким қандай тушунади?

Қобилжон КОМИЛОВ:

— Аввало, суд нима, қандай вазифа бажаради, деган саволга ойдинлик киритиб оласак. Суд ҳокимияти қонунлар ижро этилишида юзага келадиган низо-лар, ҳуқуқбузарлик ёки жиноий хатти-ҳаракатларга тегишли тартибда чора кўради. Мақсад жамиятдаги қонунлар сўзсиз ижро этилишини таъминлаш, аҳоли ўртасида қонунларга муносабатни шакллантиришдан иборат. Қайси кодексни олиб қарамайлик, мана шу икки жиҳат мақсад қилиб белгиланган. Суд соҳасида ишлайдими, ҳуқуқни муҳофаза қилиш соҳасидами, ушбу жараён мансабдор шахсдан катта масъулият талаб қилади. "Судлар тўғрисида"ги қонунга кўра, судья Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, кодекслар ва қонунлар асосида иш олиб боради. Бунинг учун у авваламбор чуқур назарий билимга эга бўлиши керак. Қонун моҳияти, қонунда қайд этилган қоидаларнинг мақсади нимадигани билмай туриб, нисбон ҳал қилиш имкони йўқ. Баробарига ана шу билимни амалда жорий қилиш кўнжмаси ҳам бўлиши даркор. Учинчи жиҳат эса бугунги мавзусимиз, яъни суд маданиятига эришиш зарур. Судья давлат номидан иш кўраётган, жараён иштирокчилари – даъвогар, жавобгар (ёки жабрланувчи) судьянинг қарарига қараб давлат ҳокимиятига муносабат билдиради. Суд жараёни бошланишидан аввал судья ҳужжатлар ва ишни батафсил ўрганиб чиқди ва ким ҳақ, ким ноҳақ экани тўғрисида тахминий хулоса мавжуд бўлади. Аммо у бунга қарор чиқмай туриб, суд жараёнида билдириб қўймаслиги керак. Суд кунги субъектив фикрлар бўлади, даъвогар ҳам, жавобгар ҳам ўз позициясини ёқлайди. Шу боис томонларга бир хил муносабатда бўлиш жуда муҳим. Бирини кўпроқ савол берсангиз, иккинчи томон унга ён босди, деган вақти келтириб, вази-ни ўзгартиришга ҳаракат қилади. Шундай пайтда тарафлар бир-бирининг шаънига тегадиган гап айтиб юбориши ҳам мумкин, аммо бунга йўл қўймаслик, суднинг ўз тартиб-қоидалари борлигини эслатиш керак. Бундан ташқари, суд ишида адвокат ё бошқа бир ҳуқуқшунос қатнашганда, судья улардан билим жиҳатдан юқори бўлмаса, жараёни назорат қилолмай қолиши мумкин. Шу боис яхши судья бўлиш учун нафақат чуқур билим, балки яхши психолог ҳам бўлиш зарур.

Мана, бир неча йилдан буён Олий ҳўжалик судида видео-конференцаларда шаклида ўтаётган суд иши вақти ва маблаг-ни тежаш билан бирга, тарафлардан ҳам, судьядан ҳам янада қатъий тартиб ва масъулият талаб этмоқда. Негаки, ҳар бир хатти-ҳаракат ва айтилаётган сўз ёзиб борилади ва буларнинг бари норозилик ёки шикоят туғилганда, тайёр ҳужжат сифатида қўлланади.

Малика ҚАЛАНДАРОВА:

— Ойдин судлов жамиятда ву-жудга келадиган низо-лар, фу-қаролар ва юридик шахслар-

нинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишнинг ишончли усули бўлиб ҳисобланади. Шундай экан, суд ҳокимияти ҳам ўз на-вбатида жамиятни уларга нисба-тан ишончининг ошишига, қўллаб-қувватлашига, мус-таҳкамлашига қўмаклашиши зарур. Бунга эса суд мадания-тини шакллантирмасдан эри-шиб бўлмайди.

Мен судьялик бу касб эмас, ҳаёт тарзи, деган бўлардим. Чунки судья хизматдан танқари вақтда ҳам суднинг обрўси-га, судьянинг ҳолислигига, мус-тақиллигига ва беғаразлигига сал-бий таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ҳолатлардан ўзини сақ-лаши, муомала маданиятига риоя қилиши керак. Анна шу сифатларга эга бўлган ҳуқуқ-шунос судда ишни кўраётган-да, хотиржамлик, беғаразлик ва ҳолисликни намоён этиб, жа-раён иштирокчилари томонидан одоб-ахлоқ меъёрлари бу-зилишини эътибордан четда қолдирмаслиги, бошқача ай-тганда, суд маданиятини шакл-лантиришда ўз ҳиссани қўи-ши лозим.

"Суд маданияти" атамаси илк бор А.Ф.Кони томонидан қўлланган, унинг фикрича, суд маданияти бу жараён ишти-рокчилари билан ўрнатилган амалий мулоқотдир. Суд фао-лиятидаги маданият бу судья-лар ва судлов ишларини юри-тишининг бошқа иштирокчи-ларини касбий ва хизматдан та-шқари ҳуқуқ-атворлари, суд мажлиси залида тақдим этил-ган ахборотларни қабул қи-лишга нисбатан бўлган муно-сабат, ўзаро ҳурмат, сабр-то-қат ва ҳушмуомалалиқдир.

Суд маданиятининг процес-суал асослари Ҳўжалик процес-суал кодексининг 127-моддаси-да назарда тутилган бўлиб, унга кўра, судьялар мажлис за-лига кирганларида залда ҳозир бўлганларнинг барчаси ўрин-ларидан туради. Ҳўжалик суди-нинг ҳал қилув қарорини зал-да ҳозир барчаси тик турган ҳолда тинглайди.

Ишда иштирок этувчи шахслар ва ҳўжалик судлов ишларини юритишининг бошқа иштирокчилари судга тик тур-ган ҳолда мурожаат қилади ҳамда тушунтиришлар ва кўрс-тувлар берилади. Бу қоидалар чет-га чиқишга фақат раислик қилувчининг рухсати билангиз-на йўл қўйилиши мумкин.

Мажлис вақтида тартиб бу-зишлар тақдирда раислик қилу-вчи ҳўжалик суди номидан тар-тибни бузган шахсни огоҳлан-тиради. Тартиб тақдоран бузил-ган тақдирда мазкур шахс ра-ислик қилувчининг фармойи-ши билан чиқариб юборили-ши мумкин.

Юқорида қайд этилганлар-нинг барчаси процессуал тар-тиб, бироқ, аслида суд мада-ниятини шакллантиришнинг де-бачасидир.

Судьялар суд маданиятини шакллантиришда бевосита юк-сак фазилатларини намоён эти-ши, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Судья-ларни танлаш ва лавозимларга тавсия этиш бўйича олий ма-лака комиссиясининг 2013 йил 28 февралдаги 5-сонли қарори билан тасдиқланган "Судьялар-нинг одоб-ахлоқ қоидалари"га риоя қилиши лозим.

Ишда иштирок этувчи шахслар судья томонидан суд-лов иши адолатли юритилиши-

ни таъминлашнинг кафолати бўлган ва жамоатчиликнинг суд-ларга нисбатан ишончини мус-таҳкамлайдиган судьянинг мус-тақиллиги конституциявий та-момлини, одоб-ахлоқ қоидалари-ни қўллаб-қувватлашга, уму-ман олганда суд маданиятини ҳаётта татбиқ этишга мажбур.

Маҳмуджон ЭШИМБЕТОВ:

— Судьяга одил судловни амалга оширишда давлат но-мидан қарор қабул қилишдек масъулиятли ваколат берилган экан, Республикаимиз Консти-туцияси ва қонунларини му-қаллас билиш ва уларга қатъ-ий риоя қилиш унга қўйилади-ган асосий талабдир. Ички ма-даният, билим, тажрибаси уй-гун бўлган ҳуқуқшунос суд иш-ини бекаму кўст бошқара олади. Судья эгаллаган лаво-зимига имтиёз деб эмас, балки масъулият деб қараши керак. Шу ўринда Биринчи Президен-тининг "Халқ очликка, қийинчиликка, ҳамма нарсага чидаши мумкин, аммо, адолат-сизликка чидай олмайдиган", де-ган сўзлари ёлға тушади. Фу-қароларнинг қонуний ҳуқуқ ва эркинликларини, давлат ва жа-мият манфаатларини тўлиқ таъминлашнинг судья ўзининг асосий бурчи, деб билангани-на адолат қарор топади, низо тўғри ҳал этилади. Буларнинг бар-ча суд маданияти деган ту-шунчани шакллантиради. Ас-лида, маданият, маънавият ту-шунчаси узок ўтмишга бориб тақалишини қўллаб манбалар қатори "Авесто"да ҳам кўриш мумкин. Мазкур асар инсон ҳуқуқларини ўрганиш бора-сида илк манбалардан биридир.

Ушда даврда "Авесто" диний-фалсафий ва ҳуқуқий таълимот сифатида халқ ва давлат учун сиёсий ва ҳуқуқий манба вази-фасини бажарган. Унда қайд этилган қўллаб қўллаб ва фи-қрлар ҳозирги даврда ҳам ўз аҳамиятини йўқотмаган. Мас-алан, асарда инсонни ҳаётдан махрум этишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқлиги ёзилган. Зарду-штилик ахлоқининг учта асо-сий қоида-си бўлган — эзгу фикр, эзгу сўз, эзгу амал. Ушбу қоидаларга амал қилган инсон-нинг қалби пок бўлиб, соғлом фикр юритган. Инсон яхши фикрга эга бўлса, ҳақолат ва разолатта берилмайди, бошқа-ларга нисбатан гаразгўйлик қилмайди. Буларнинг асосида кишиларнинг маданиятли, маъ-навиятли бўлишини эриштишдек эзгу ғоя ётибди. Бунинг ҳам ушбу юксак сифатлар қадрла-нади. Мазкур сифатларга эга инсонларнинг судга иши туш-ган тақдирда ҳам ўзини муно-сиб тутиниши билади. Бундай пайтда суд жараёнини бошқа-риш судья учун ҳеч қандай қий-инчилик туғдирмайди.

Утган йиллар мобайнида ўтказилган ислохотлар туфай-ли мамлакатимиз суд-ҳуқуқ ти-зими юксак даражага эришди. Демакки, суд маданияти ҳам шунга яраша бир қалар юқори босқичга кўтарилиди. Электрон ҳуқуқат тўғрисидаги қонун, ви-део-конференцалар шаклида олиб борилаётган суд ишлари бунга яққол мисолдир...

Холида ФАЙЗИЕВА
ёзиб олди.

PS: Мазкур мавзу бошқа судлар мутахассислари билан ҳам давом эттирилади.

ТАҲРИРИЯТ

Халқ дардига малҳам бўлайлик

► Бошланиши I-бетда

Бу эса, мурожаатларнинг тегишлилиги бўйича юбо-рилиши, қўшимча муддат-ларнинг талаб қилиниши қаби ҳолатларнинг олди-ни олади. Учинчидан, бун-дай қабулхоналарнинг ташкил этилиши халқ билан тўғридан-тўғри мулоқот қилиш, бу орқали му-рожаат қилувчи шахслар-нинг ечилмаётган муам-молари билан яқиндан та-нишиш ва уларни ҳал қилишга қўмаклашиш им-кониятини яратди. Маз-кур омиллар бир бутун-ликда жисмоний ва юри-дик шахсларнинг мурожа-атларини, шубҳасиз, Ўзе-бекистон Республикасининг "Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатла-ри тўғрисида"ги қонунда белгиланган талаблар до-ирасида, ўз вақтида ва си-фатли, ҳолисона кўриб чи-қилишини таъминлаш турган гап.

Бундан ташқари, маз-кур қабулхоналарнинг фа-олиятини ташкил этиш орқали Конституциямизда қайд этилган давлатнинг халқ иродасини ифода эти-ши, унинг манфаатларига хизмат қилиши, давлат органлари ва мансабдор шахсларнинг жамият ва фуқаролар олдида масъу-лиги тамойили ҳаётга из-чил татбиқ этилади.

Шуни алоҳида қайд этиб ўтиш керакки, тари-химизнинг янги саҳифа-сини очиб берган бугунги кундаги ислохотлар Пре-зидентимиз таъкидлаб ўтган "Халқ давлат идора-ларида эмас, давлат идо-

ралари халқимизга хизмат қилиши керак" деган та-момилга тўла мос келмоқ-да. Инсон манфаатлари олий мақомга кўтарили-ши, уларнинг тўла-тўқис таъминланиши назарда ту-тилаётган ислохотлар, шубҳасиз, халқ билан тўғридан-тўғри мулоқот орқалигина таъминлани-ши мумкин. Халқимиз дар-дини, улар ечимини топа олмаётган муаммоларни билмасдан туриб, бирор-бир ислохотни амалга оши-

ларига, шунингдек, маҳал-лий давлат ҳокимияти органлари, суд, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи ва на-зорат органларининг фао-лияти билан алоқадор экан-ини кўрсатди. Фармонда назарда тутилган Халқ қабулхоналарининг таш-кил этилиши мазкур соҳа-лардаги муаммоларни, му-рожаатларни ҳал қилиш-нинг самарали механизми бўла олади.

Фармоннинг яна бир муҳим жиҳатига эътибор

Фармоннинг яна бир муҳим жиҳатига эътибор қаратсак, яъни унда мурожаатларга асос бўлган тизимли қонунбузарликлар-нинг сабаб ва шарт-шароитларини аниқлаш юзасидан доимий таҳлиллар ўтказиш на-зарда тутилмоқда. Бундай таҳлилларнинг ўтказилиши, шубҳасиз, қонунларни қабул қилиш ва уларни қўллаш амалиётида, бу орқали эса мамлакатимизда шакллантири-лаётган фуқаролик жамияти асосларини янада мустаҳкамлаш борасида қўллаб-қўллаб бўлади.

қаратсак, яъни унда му-рожаатларга асос бўлган ти-зимли қонунбузарликлар-нинг сабаб ва шарт-шаро-итларини аниқлаш юзаси-дан доимий таҳлиллар ўтказиш назарда тутил-моқда. Бундай таҳлиллар-нинг ўтказилиши, шубҳа-сиз, қонунларни қабул қилиш ва уларни қўллаш амалиётида, бу орқали эса мамлакатимизда шакллан-тирилаётган фуқаролик жамияти асосларини яна-да мустаҳкамлаш бораси-да қўллаб қўллаб бўлади.

Биринчидан, ушбу таҳлил-лар қабул қилинган қонун-ларнинг ижроси масаласи-

да мавжуд муаммоларни юзага чиқариб беради. Ҳу-сусан, бундай омиллар мавжуд муаммонинг қон-унчиликдаги бўшлиқлар билан ёхуд унинг ижроси-ни таъминлашга масъул идоралар ёки шахсларнинг хатти-ҳаракатлари билан боғлиқлигини яққол намо-ён қилиб берса, иккинчи-дан, мурожаатга асос бўл-ган муаммонинг ижобий ҳал қилиниши бўйича аниқ чоралар ишлаб чиқишга имкон яратди. Бу эса, шу йўсиндаги барча мурожа-атларни кўриб чиқиш ва ҳал қилиш борасида ама-лий дастур вазифасини ўтаб беради. Учинчидан, бундай таҳлиллар жой-ларда давлат хизмати кўрсатаётган кадрларнинг салоҳиятини кўрсатиб бе-радики, бу эса амалда кадрлар сифати билан боғлиқ ислохотларни са-марали давом эттиришга туртки бўлади. Зеро, фар-монда таъкидлаб ўтилган-дек, халқ қабулхонала-ри кадрлар таркибини аҳоли билан бевосита иш-лаш учун зарур билимга, ташкилотчилик ва таҳлил қилиш қобилиятига, шу-нингдек, маънавий-ахло-қ ва психологик фази-латларга эга бўлган юқо-ри малакали мутахассис-лар билан тўлдириш ва мустаҳкамлаб боришда ҳал қилувчи аҳамият касб этади.

А.ИСМОИЛОВ,
Инсон ҳуқуқлари
бўйича Ўзбекистон
Республикаси
Миллий маркази
директори ўринбосари

Тобланиш ва улғайиш мактаби

► Бошланиши I-бетда

— Маънавий-маърифий тайёргарлик хоналарининг зарур анжум ва восита-лар, газета ҳамда журналлар, турли адабиётлар билан жиҳозланиши аскар-ларнинг билими ва салоҳиятини оши-риш, маънавий дунёқарошини шакл-лантиришга хизмат қилади, — дейди лейтенант Сардор Тоҳиров. — Машгу-лотларни қизиқарли олиб бориш кўп жиҳатдан машгулот раҳбарининг таж-рибаси, билим ва маҳоратига боғлиқ. Демак, ҳар бир машгулотга пухта тай-ёргарлик қўриш, қўшимча манба ва адабиётлардан фойдаланиш, шунинг-дек, мавзуга оид баҳс-мунозаралар, давра суҳбатлари янги маълумотлар-ни ўзлаштиришда қўл келади.

— Армия одамни буткул ўзгарти-рар экан, — дейди оддий аскар Бекзод Маҳаматов. — Ҳар қандай вазифага масъулият билан ёндашиш, бошлаган ишни охиригача етказиш, жамоадош-ларни қўллаб-қувватлаш, ақлий сало-ҳиятини ошириб бориш ва жисмоний баркамолликка эришиш учун тиним-сиз меҳнат қилиш, ташаббускор ва инициатива бўлиш зарур. Турли вило-ятлардан келган йигитлар — сафдош-лар билан дўстлашди. Командирла-римизнинг ғамхўрлиги ва дўстона му-носабати кўпчилигимизда ҳарбийлик-ка бўлган қизиқишимизни тобора оширмоқда. Армия ҳақидаги таассу-ротларим кун, машгулот сайин бойиб бормоқда. Тўғриси айтганда, энди-ликда ўзимни ҳарбийликдан бошқа со-ҳада тасаввур ҳам қилмаялман.

Бекзоднинг ҳарбийларга хос дадил-лик, қатъий ишонч билан айтган сўзларини тинглаб, Ватанимиз сарҳ-адларини ҳимоя қилиш ёшларимиз-нинг олий мақсадларидан бирига ай-ланганига ана бир қарра ишонч ҳосил қиласиз. Бу мустақиллик туфайли ду-нёқарашимиз, онгу тафаккуримиз ўзгарганидан, етук ва баркамол, мус-тақил фикрлайдиган, юрт тинчлиги, халқ хотиржамлигини таъминлашни шарафли бурч, деб билладиган янги авлод камол топганидан далолат бе-ради.

Бекзод БОЗОРОВ,
УЗА мухбири

► АРДОК

Юртимизнинг барча гўшаларида Ўзбекистон халқ шоири Эркин Воҳидовнинг 80 йиллиги кенг нишонланди. Кўплаб тадбирлар, адабий кечалар ўтказилди. Шоирнинг кўп йиллик эзгу ишлари хотирланиб, шеърлари ўқилди.

Буюк адиб, Ўзбекистон Қаҳра-мони Эркин Воҳидов сўз санъа-тининг моҳир эгаси бўлгани ус-тозининг эркин ижодида ўз акси-ни топган. Бутун улуг шоир ора-мида йўқ, бироқ ундан қолган шеърят абалдидир.

Шоир қолдирган меросни ўрганиш ҳар бир ватандошимиз олдидаги бурч десак, янглишмай-миз. Давлатимиз раҳбарининг "Ўзбекистон халқ шоири Эркин Воҳидов таваллудининг 80 йил-лигини нишонлаш тўғрисида"ги қарорининг эълон қилиниши бу борадаги ишларни янада жон-лантирди. Айни кунларда мам-лакатимизда мазкур қарор иж-росини таъминлаш мақсадида турли бадий кечалар уюшти-рилмоқда.

Ана шундай шеърхонлик ке-чаларидан бири пойтахтимизнинг Олмазор туманидаги 159-умум-таълим мактабида ҳам бўлиб ўтди. Унда туманининг бир қанча халқ таълим услубчилари, ўқи-тувчилар, ОАВ вакиллари ҳамда ўқувчилар иштирок этишди.

Кечани мактаб директори Маҳ-лиё Ғанихўжаева кириш сўзи бил-ан очиб, Ўзбекистон халқ шои-ри, таниқли давлат ва жамоат ар-боби, Ўзбекистон Қаҳрамони Эркин Воҳидов ўзбек адабиёти ва маданияти ривожига улкан ҳисса қўшганини, унинг ижодий ме-

роси ёш авлодни Ватанга муҳаб-бат ва садоқат, миллий ва уму-минсоний қадриятлар руҳида тар-биялаш борасида улкан аҳа-миятга эга эканлигини алоҳида таъ-кидлади.

— Мактабимизда Эркин Воҳи-дов ҳаёти ва ижодида бағишлан-ган тадбирнинг ташкил этилиши барчага ўзгача руҳ ҳалқ этди, — дейди педагогика фанлари номзо-ли Ш.Йўлдошева. — Чунки анжу-ман давомида шоирнинг бир-би-ридан гўзал асарлари яна бир бор ёлға олинди. Бундан ташқари, очик дарсларнинг ташкил этилиши ўқувчиларимизда шеърятга бўл-ган қизиқишини янада оширди.

— Мен ёшларимдан шеърят-га қизиқман, — дейди 8-синф ўқувчиси Комила Анаварова. — Айниқча, устоз Эркин Воҳидов-нинг шеърларини жон-дилим бил-лан ўқийман. У кишининг ҳар бир шеъри кишига ўзгача таъсир қилади. Айниқча, она Ватан ва камтарлик, инсонийлик ифода этилган асарлари қаттиқ ҳаяжон-га солади. Уларни ўқиган сари ўқигинг келади.

Тадбир сўнгига ўқувчилар Эркин Воҳидов ижодида мансуб ватанпарварликни тараннум этувчи шеърлардан намуналар ўқидилар.

Б.МУХАММАДИЕВ

Халқ билан мулоқотни самарали ташкил этиш, инсон манфаатларини амалда таъминлаш, инсонлар қалбига йўл топиш, бугунги замон шиддати ва талаблари мамлакатимиз журналистлари олдига ҳам янги-янги вазифалар қўймоқда. Президентимиз Шавкат Мирзиёев илгари сурган "Халқ давлат идораларига эмас, давлат идоралари халқимизга хизмат қилиши керак" тамойили бунда дастуриламалдир.

ЎЗБЕКИСТОН ЖУРНАЛИСТЛАРИ ИЖОДИЙ УЮШМАСИ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмасининг навбатдан ташқари конференциясида ана шу масалаларга алоҳида эътибор қаратилди.

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси бошқаруви раиси вазифасини бажарувчи Ҳ.Мирзиёев, Ўзбекистон Миллий ахборот агентлиги бош директори М.Хазратқуллов, "Халқ сўзи" — "Народное слово" газеталари бош муҳаррирининг ўринбосари С.Дониёров, "Еркин Қарақалпақстан" — "Вести Каракалпакстана" газеталари бош муҳаррири К.Реймов, "Учитель Узбекистана" газетаси муҳбири А.Терехина, Журналистлар ижодий уюшмаси Фарғона вилояти бўлими раиси М.Обидов ва бошқалар Президентимиз Шавкат Мирзиёев оммавий ахборот воситалари олдига қўйётган вазифалар, ўзбек журналистикасини янгилаш мезон, замонавий таълимлар асосида ривожлантириш мамлакатимиз тараққиёти ва халқимиз фаровонлигини янада юксалтиришга, жамиятимиздаги муаммо ва иллатларни буткул камайтиришга хизмат қилишини таъкидлади. Давлатимиз раҳбари 2016 йил 28 декабрда имзолаган "Жисмоний ва юридик шахсларнинг муносабатлари билан ишлаш тизимини тубдан такомиллаштиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармони билан бу боралда ишлашнинг сифат жиҳатдан янги тизими жорий этилмоқда. Хусусан, муносабатлар билан ишлаш натижаларининг оммавий ахборот воситаларида тизимли ёритиб берилишини ташкил этиш журналистлардан янада фавқ, жонқуяр ва фидойи бўлишини талоққа эътибор.

Журналистлар ижодий уюшмаси фаолиятини кучайтириш, соҳа ходимларининг касб маҳоратини ошириш, ижодкорлар меҳнатини муносиб рағбатлантириш борасида муайян ишлар бажарилади. Олий Мажлис ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фондидан субсидиялар жалб қилинмоқда, ҳудудий нашрлар ходимларининг ўқувлари ташкил этилмоқда, уюшма қошида "Ёш журналистлар клуби" фаолият юритмоқда. "Олтин қалам" миллий мукофоти учун халқаро танлов, "Йилнинг энг фаол журналисти", "Энг улуг, энг азиз" республика танловлари нуфузи йил сайин ошиб бораётди. Фахрий журналистлар моддий рағбатлантирилмоқда, дам олиш уйлари ва санаторийларида саломатликларини тиклаш учун уларга бепул йўланмалар ажратилади.

Конференцияда бугун соҳада қўлга киритилган ютуқлар билан бирга истиқболда амалга оширилиши керак бўлган ишлар ҳам талай экани таъкидланди. Оммавий ахборот воситаларини том маънода халқ минбарига айлантириш, соҳа ходимларининг фаолиятига замонавий журналистиканинг янги услуб ва усулларини жорий этиш, ҳудудий ОАВларда ишлаётган ходимларнинг миллий медиа маконадаги фаолиятини ошириш, журналистларнинг халқаро миқёсда ўзаро фикр ва таърибга алоқаси имкониятларини тобора кенгайтириш, уюшма қошидаги ижодий кенашлар фаолиятини янада жонлантириш дарг талабидир.

Табрида уюшма Уставига айрим ўзгаришлар киритиш масаласи ҳам муҳокама қилинди.

Конференцияда ташкилий масала қўрилди. Ўзбекистонда хизмат қўрсатган маданият ходими Саъдулла Ҳасимов Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси бошқаруви раиси этиб сайланди.

У.ЎҚУБОВ,
ЎЗА мухбири

ТАЛАБА-ЖУРНАЛИСТГА МАКТУБЛАР

Ассалому алайкум, мафқураси соғлом журналист болам!

Дунёда бўлаётган воқеа-ҳодисаларни кузатиб турибсан. Ахборот тарқатишдаги бирёқламликларни-чи?

Олимлар дунё журналистикаси муаммоларини тадқиқ этар экан, "ривожланган журналистика", "самарали журналистика", "яши журналистика", "ёмон журналистика" ибораларини қўллайдилар.

Ушбу мактубда мазкур тушунчаларнинг сўнгги-си ҳақида фикр юритмоқчиманки, бундан қўзғаландиган мақсадни англашнинг дунёқарашининг кенгайтирилади. Фарбиклар журналистикаси илмида америкалик мабтуот магнати Уильям Рендолф Хёрст амалга оширган ғарзли бир ҳаракатини, таъбир жоиз бўлса, ахборий хуруж "ёмон журналистика"га мисол сифатида кўрсатади. Унинг Дэвид Рендэлл тилидаги қисқача талқини қўйилайди:

"Хёрст 1898 йили сиёсий қарашлари ваҳидан ва газетаси тиражини ошириш мақсадида АҚШ ва Испания ўртасида Куба учун бўлаётган урушдан манфаатдор эди. Унинг асосий газетаси "New York Journal" тубандаги ёлгон, сохта ва танпарварлик ақс этган, диққатни тортадиган сарлавҳали мақолалар билан чоп этила бошланди: "Асирларни ақуларга ем қилиш", "Ўлдирилган америкаликлар учун Испанияга қарши уруш", "АҚШ тарихида унга нисбатан энг катта ҳақорат" (Испания элчисининг Президент номига йўланган танқидий хати ҳақида). Хёрстнинг топишири билан унинг қўл остидаги янги испанларнинг "тошбағирлиги" ҳақида ахборот тарқатиш учун ҳар қандай тубандликларга ҳам қўл уришди... Улар орасида Фредерик Ремингтон деган расмчос ҳам бор эди. У воқеа жойида қон тўкилганидан асар ҳам тополмагач, ҳаммаёқ тинч экани ҳақида Хёрстга телеграфдан хабар жўнатди:

17 февралда: "Ҳарбий кеманинг йўқ қилинишида душманинг қўли бор". Сарлавҳа остида етти устунчада сурат берилиб, АҚШ ҳарбий кемасининг сув ости қисмидаги мина, миндан чиққан шнур денгизнинг испанлар қалъиси жойлашган қирғоғига бориб улангани тасвирланган — куппа-қундузи ўйлаб топиш учун уйдирма.

20 февралда: "Гавана аҳолиси "Мейн"да ҳалок бўлганларнинг хотирасини

ҳақорат қилмоқда". Бундай ёлгон хабарлар учун "Журнал" ҳар кун ўртача саккиз-саккиз ярим саҳифасини ажратар эди.

26 февралда: "Журнал" ўз муштарийларини урушга чақириб, ўзлари сайлаган конгрессменларга хат билан мурожаат қилишга даъват этди. Бу мақола кема бортидаги порох бўлмасида порох бочкасининг тасодифан портлаши оқибатида содир бўлганини Президент ёлгон қилган кун чоп этилди. (Расмий текширишлар асл сабабини аниқлаб бера олмади).

Келгуси бир неча ҳафта давомида Хёрст барча уришларини ҳарбий ҳаракатга даъватлар ва испан ҳукуматининг кубаликларни таъқиқ остига олгани тўғрисидаги уйдирма мақолалар чоп этишга сарфлади. Бундай материалларни топиш ёки йўқ жойдан йўндириш кўп меҳнат талаб этмасди. "Журнал" ҳар гал "Мейн" ҳақида янги уйдирмалар тўқирди. 11 мартда газета яна бир хабарини тарқатди: "Тергов-суриштирув натижаси шуни кўрсатдики, "Мейн"ни Испания ҳукумати вакиллари портлатган". Ушбу ёлгон Хёрст учун қўшмача тираж ва катта сарлавҳалар ўйлаб топишга хизмат қилди.

22 мартда: "Уруш — тангликдан чиқишнинг ягона йўли". 28 мартда: "Уруш ёки шармандалик?". 1 апрелда: "Уруш". Аслида ундай эмасди. 6 апрелда: "Уруш унчалик узоқ эмас". Газета муҳбирлари "Мейн"да ҳалок бўлган одамларнинг оила аъзоларини мамлакат бўйлаб қидиришга тушди ва уларнинг қасос олиш лозимлиги тўғрисида

муносабатларини чоп эта бошлади. Бундай чиқишлар ёнида АҚШ байроғининг тасвири атайин бериларди.

13 апрелда: "Конгресс ҳадемай уруш эълон қилади".

Бироқ Конгресснинг 25 апрелдаги ҳулосаси Хёрст умидини ("Урушни мен ташкил этиб берман") пучга чиқарди. У барибир тинчмади...

Табийки, Хёрст воқеаси (эътибор бер, 1898 йил), унинг иш тутуми дарсликда "ёмон журналистика" дея танқид остига олинган. Бу воқеа қанчалар қанча одамларни урушга чоғлаган, ҳаёлини чалғитган, Испания мамлақати раҳбарларининг ҳаловатини ўғирлаган, ҳуллас, ёлгон ахборотнинг зарарларини санаб адоғига етиш қийин.

Энди Д.Рендэлл айтётган "ёмон журналистика" формуласига 2005 йил 13 майдаги Андижон воқеаларини бир-бир солиб кўр.

Авалло, бу воқеалар иш-тироқчиларнинг суди жараёнида аниқланишча, хорижий мамлакат журналистлари уч кун аввал Андижонга борган. Султанларлар хориж оммавий ахборот воситалари вакиллариининг мазкур воқеаларда иштирок этганликларини таъкидлашди.

Каминга бу воқеа содир бўлганда, аниқроғи, 14 май кунини бир гуруҳ журналистлар билан бирга Шанхай (Хитой)да эдим. Хитойча билмаймиш. Шу боис аэропортда инглиз тилида чоп этиладиган "Shanghai Daily" газетасини топиб ўқидик. Газетада фақат "Ассошиэтед-Пресс" (АҚШ) ахборот агентлигининг "Up to 50 Uzbek dead" ("50 нафар

ўзбек ўлди") мақоласи чоп этилган. Унда шарҳловчи янги атама ишлатган — "Мусулмон ишбилармонлар". Бу атама ўз-ўзидан пайдо бўлгани биз — ўзбекистонлик мутахассислар учун маълум эди. Бироқ бршқалар учун-чи? Кечки лайт Пекиндаги меҳмонхонамида "Би-Би-Си" телеагенти билан кузатганимизда ҳам шу ибора тилга олинди. Энг ёмони, ахборотни бошқа давлатларнинг оммавий ахборот каналлари ҳам такрорлай бошлади.

Шундай пайтда илк тарқатилган ахборот (агар тарқатган манба — теле, радио-канал, ахборот агентлиги обрўли бўлса)нинг нақадар муҳимлигини англайсан киши.

Ахборот зарбаси шундай эффект берди. Дунё жамоатчилигига биринчи бўлиб ёлгон ахборот ҳақиқат сифатида тарқатилди.

Бир кун ўтгач, Ўзбекистон раҳбари баёнатига асослаб, "Синхуа" (Хитой) агентлиги муҳбири умуман ўзгача ахборот тарқатди (President blames violence on extremists. "China Daily", may 16, 2005). Бироқ "Би-Би-Си" кечирим сўраш учун ёлгон ахборот тарқатди (President blames violence on extremists. "China Daily", may 16, 2005). Бироқ "Би-Би-Си" кечирим сўраш учун ёлгон ахборот тарқатди (President blames violence on extremists. "China Daily", may 16, 2005).

Кўпгина шарҳловчилар Ўзбекистон ўз ахборотини кеч тарқатгани ҳам бунга сабаб бўлди, дейишди. Лекин гап нимадалигини таҳлил қилиш, асл ахборотни аниқлаш учун вақт керак эди...

Маълум бўлдики, бу безор "мусулмон ишбилармонлар" Андижон вилояти ҳокимлигини эгаллагунга қадар халқаро террорчилар ёрдамида ҳарбий блокпостни, ҳарбий қисмдаги аскарларни, офицерларни ўлдириб, қурошларини тортиб олган.

Бу ҳақида Ўзбекистон ОАВ тарқатган ахборот тан олинмади, яъни "аслида қуроллар эгалланган, босқин бўлган" дея тузатиш бериш ўрнига, Хёрст воқеасиди каби, янги айбловлар қўйила бошланди. Сал аввал ўқидик, АҚШга тегишли кема портлаши оқибатида юзлан ортик матрос ҳалок бўлган. Қон тўкилди. Айблов — "Бу

ишни испан ҳукумати қилган". Андижонда ҳам қон тўкилди. Айблов ушундай — "Бу ишни ҳукумат қўшинлари қилган". Формула ўша-ўша. Эътибор берган бўлсанг, "Би-Би-Си" террорчилар босқини оқибатида қон тўкилганини тингловчиларга таъкидламади, балки айбни ҳукумат кучларига ағдарди. "Агар халқаро террорчилар босқини бўлмаганда, бу воқеа юз бермасди", демади. "Нега" саволига уларнинг мақсади ўзгача эди, дея жавоб беришимиз мумкин.

Бундай дейишга асос бор. Биринчидан, "Би-Би-Си"нинг ахбороти тан олинмагач, Британия ташқи ишлар вазири Жек Струо негизди АҚШ расмийлари билан учрашиб, Ўзбекистон ҳукуматига қосим ўтказишни талаб қилганини қандай тушуниш мумкин? Африка қитъасидаги қирғинбарот урушларини бартараф этиш ҳаёлига ҳам келмаган англиялик вазири неча айна Ўзбекистонга қизиб қолди? Аслида, демократик деб аталаётган радиоканалнинг ахборотини тасдиқлашни Англия ташқи ишлар вазириининг ваколати қирадики? Балки ташқи ишлар вазири Ўзбекистонда рангли инқилоб амалга ошмаганидан жаҳд отига мингандир? Рангли инқилоб амалга оширишдан эса уларнинг манфаатдорлиги омин. Аввало, Ўзбекистон мустақиллигига турли хуружлар хавфи ҳақиқатда мавжуд. Мустақилликни асраб-авайлашимиз, хавфларнинг қарлардан ва қай тартибда пайдо бўлиши мумкинлигини аҳолига тушунириб беришимиз, ахборот бўҳтонлари уюштирилаётганда ёки геосиёсий ўйинлар даврида пайдо бўладиган турли талқинлар, сохта зарбалар моҳиятини изохлаб беришимиз керак.

Ахборотларни имкон даражасида тез (биринчи бўлиб) тарқатиш бўйича ҳам қатор ишларни амалга ошириш даркор. Ахборот бўҳтонлари ўз вақтида, лозим бўлганда чет тилларда тезкорлик билан жавоб қайтариш мумкин.

Халим САЙИД,
"Олтин қалам" миллий мукофоти совриндори

ҲАМКОРЛИКНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ

ХАЛҚАРО ТАЖРИБА

Бугунги кунда мамлакатимизда 1400 дан зиёд оммавий ахборот воситалари бўлиб, улар самарали фаолият юритиши учун зарур ҳуқуқий асос ва кафолатлар яратилган. Соҳага доир ўндан ортқ қонун, 30га яқин қонуности ҳужжатлари қабул қилинган. Ўзбекистон Республикасининг "Оммавий ахборот воситалари фаолиятининг иқтисодий асослари тўғрисида"ги, "Оммавий ахборот воситаларини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш кафолатлари тўғрисида"ги қонун лойиҳалари тайёрланган.

Давлатимизнинг Биринчи Президенти И.Каримов 2016 йил 27 июнь — Матбуот ва оммавий ахборот воситалари кун муносабати билан журналистларга йўллаган байрам табриғида оммавий ахборот воситалари олдига турган вазифалар ҳақида фикр юритар экан, қуйидаги масалаларга алоҳида эътибор қаратган эди.

Юксак касб маҳоратига эга журналистлар, таҳлилча ва шарҳловчиларни, ўз касбининг ҳақиқий устаси бўлган мутахассисларни тайёрлаш вазифаси ҳамон долзарб бўлиб турибди. Журналистларимизнинг ҳаётга чуқур кириб бориши, жамиятимиздаги ижтимоий-сиёсий жараёнларни тўб моҳияти ва аҳамияти, мураккаблиги билан очиб бериш, тараққиётимиз йўлида тўсиқ бўлиб турган муаммоларни далил қўтариб чиқиш, мавзуга ҳолисона ва ҳаққоний ёндашиш каби мезонлар матбуотимизнинг ўзгармас қоидаси бўлиб қолиши керак.

Замон талабларига жавоб берадиган журналист кадрларни тайёрлаш, тегишли олий ўқув юрларининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш, таълим стандартлари ва ўқув дастурларини такомиллаштириш, про-

фессор-ўқитувчиларнинг савияси ва малакасини ошириш, таълим жараёнига илгор педагогик ва инновацион технологияларни жорий этиш бўйича амалга оширилаётган ишларни янги босқичга қўтариш зарур.

Республика оммавий ахборот воситаларининг жаҳон медиа маданиятига ўрнини мустаҳкамлаш, бу орқали мамлакатимиз нуфузини янада қўтариш, мавжуд халқаро таърибани ўрганиш масаласига ҳам алоҳида эътибор қаратиш керак. Кейинги йилларда соҳа вакиллариининг 700 нафарга яқини чет элларда малака ошириб келгани қувонарли ҳодир.

2016 йилда республикаимиз олий таълим тизими ўқув даргоҳларида замонавий халқаро таърибларга, хусусан, хорижий адабиётларни ўрганиш асосида янги ўқув дастурлари ва ўқув услубий мажмуаларни яратиш жараёни ҳам мазкур масала аҳамиятини янада оширди.

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети халқаро журналистика факультетида мавжуд халқаро алоқаларни янги босқичга олиб чиқиш мақсадида қатор ишлар амалга оширилмоқда. Айни пайтда факультет Германия, АҚШ, Испания, Польша, Россия, Япония, Корея Республикаси, Хитой Халқ

Республикаси каби давлатларнинг тегишли таълим муассасалари билан икки томонлама алоқаларга эгадир.

Шу даврга қадар 8 нафар талаба журналистика ва хорижий тиллар мутахассислиги бўйича Республика талабалар олимпиадаси ғолиби; 10 нафар талаба турли халқаро таълим грантлари соҳиб; 22 нафар талаба Корея Бутунжаҳон ёрдам фонди, 2 нафар талаба KOICA ташкилоти стипендиаси совриндори, 2 нафар талаба Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Тараққиёт Дастури (UNDP) гранти соҳиб бўлишди.

2016 йил 14—24 октябрь кунлари Ханкук чет тиллар университети тақлифига биноан халқаро журналистика факультети декани А.Матқубов ва халқаро журналистика назарияси ва амалиёти кафедраси ўқитувчиси — ушбу сатрлар муаллифи Корея Республикасида бўлди.

Сафардан қўзланган мақсад — ЎзДЖТУ ва Корея чет тиллар университети билан 2016 йилда имзоланган икки томонлама Алмашув меморандумида кўрсатилган ҳамкорлик алоқаларини ўрнатилиш ва ривожлантириш билан боғлиқ масалалар юзасидан музокара олиб бориш эди.

Корея чет тиллар университети (Hufs — Hankuk University of Foreign Studies) 1954 йилда ташкил қилинган бўлиб, бу ерда дастлаб инглиз, француз, хитой ва немис тили факультетлари фаолият олиб борган. Ҳозирги даврга келиб талабаларга ўргатиладиган хорижий тиллар сон 45 тага етган. Талабаларга ўқитиладиган жаҳон тиллари қаторида ўзбек тили ҳам мавжудлиги алоҳида эътиборга моликдир.

Hufs ўрганилаётган чет тиллар сон бўйича дунё университетлари орасида, Франциядаги INALCO (93 та), Россиядаги

МГИМО (53 та)дан кейинги учинчи ўринни эгалламоқда.

Корея чет тиллар университети жаҳондаги 64 та давлатнинг 200дан зиёд университетлари билан халқаро ҳамкорлик келишувларига эга.

Ўтган йилнинг 17 октябрь кунини мазкур университет ректорати биносидида сиёсатшунослик, ҳокимият бошқаруви ва коммуникациялар факультети декани Ким Чунсик, медиа ва коммуникациялар бўлимининг етакчи профессор-ўқитувчилари, шунингдек, халқаро алоқалар бошқармаси вакиллари билан учрашув ўтказилди.

Унда ЎзДЖТУ ва Hufs ўртасидаги ҳамкорлик истикболлари, хусусан, журналистика соҳасига оид қўшма илмий тадқиқот лас-турларини ишлаб чиқиш ва уларни амалга ошириш; профессор-ўқитувчилар ўртасида ўзаро таърибга алоқаси; халқаро илмий-амалий анжуманлар ташкил этиш; соҳага доир мавзуларда масофали видео-конференциялар уюштириш; он-лайн ва оф-лайн шаклларида "мастер-класс", маъруза, шунингдек, ўқув теле-радио студияларини ташкил этиш ва улардан таълим жараёнида фойдаланишнинг самардорлигини ошириш; ўзаро талабалар ал-машувини йўлга қўйиш каби қатор масалалар бўйича ўзаро фикрлар билдирилди.

18 октябрь кунини Корея мил-лий матбуот марказида жорна-

листик тадқиқотлар институтини раҳбарияти, етакчи ОАВ вакиллари билан учрашув ўтказилди. Сўбат чоғида икки мамлакат олимлари ва журналист-амалиётчилари ўртасида ҳамкорлик имкониятлари ҳақида фикрлар алмашилди. Шу кунини Кореядаги энг йирик китоб савдо марказида бўлиб, журналистика таълимига доир янги адабиётлар билан бевосита танишди.

Юқоридаги учрашувларда Ўзбекистон олий таълим тизимида эришилаётган ютуқлар, ЎзДЖТУ ҳамда халқаро журналистика факультетининг бугунги фаолияти, мавжуд ҳамкорлик имкониятлари ҳақида ҳикоя қилувчи фильм ва тақдимотлар намойиш этилди.

Шунингдек, ўзбекистонлик ва корейлик профессор-ўқитувчиларнинг мақола, тезис ҳамда илмий ишларини ўзаро нашр этиш масаласига ҳам алоҳида эътибор қаратилди. Жумладан, Кореянинг "Central Asian Studies" илмий журнали фаолияти билан танишди. Шу билан бирга "Ўзбекистонда хорижий тиллар" илмий-методик журнали (ledu.uz) ҳақидаги буклетлар тарқатилиб, мавжуд имкониятлар ҳақида маълумотлар берилди.

Ташриф тафсилотларига оид мақола ва хабарлар kun.uz, ledu.uz, uzswl.uz сайтларида, шунингдек, facebook ижтимоий тар-моғида эълон қилинди.

Хулоса ўрнида қайд этиш мумкинки, бугунги кунда Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетида дунёнинг етакчи олий таълим муассасалари билан ўзаро ҳамкорлик алоқаларини кенгайтириш орқали таълим сифатини янада ошириш, илгор таъриблардан самарали фойдаланиш, жаҳон стандартларига мос мутахассислар тайёрлаш масаласига алоҳида эътибор қаратиб келинмоқда.

Беруний АЛИМОВ,
тадқиқотчи

ЖУРНАЛНИНГ ЯНГИ СОНИ

Мамлакатнинг жаҳон ҳамжамиятидаги ўрнини мустаҳкамлашда нафақат давлат томонидан амалга оширилаётган муҳим ислохотлар, балки фуқароларнинг ўз ҳақ-ҳуқуқларини пухта билишлари, сиёсий билимларининг бойлиги, ижтимоий фаоллиги ҳам муҳим аҳамият касб этади.

Мақсади: ҳуқуқий маданиятни ривожлантириш

Айниқса, ҳуқуқий маданиятнинг юксаклиги жамият ҳаётида муҳим ўрин тутди. Бунда ҳуқуқий нашрларнинг ҳам ўзига хос ўрни бор. Жумладан, Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази муассислигида, Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси ҳамда Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман) ҳаммуассислигидаги "Демократлаштириш ва инсон ҳуқуқлари" илмий-маърифий журнали ҳам муштарийларининг ҳуқуқий маданиятини янада юксалтиришга хизмат қилмоқда. Журналнинг 2016 йил 4-сонини мутлоқла қилган киши бунга яна бир бор амин бўлади.

Журнал юридик фанлар доктори, профессор Акмал Саидовнинг "Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш — мамлакатимизнинг демократик янгилаш ва модернизациялаштириш муҳим мезони" сарлавҳали мақоласи билан очилди. Унда истиқлол йилларида юртимизда инсон манфаати ва унинг ҳуқуқий ҳимояси борасида қўллаб-қувватлашга эришилгани таъкидланиб, шундай дейилади: "Истиқлол йилларида мамлакатимизда инсон ҳуқуқлари бўйича миллий институтлар тизими шаклланди. Айни вақтда юртимизда Инсон ҳуқуқлари бўйича Ўзбекистон Республикаси Миллий маркази, Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича вакили (Омбудсман), Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Амалдаги қонун ҳужжатлари мониторинг институтини, "Ижтимоий фикр" жамоатчилик фикрини ўрганиш маркази каби инсон ҳуқуқлари бўйича миллий институт, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги, Бош прокуратура, Ички ишлар вазирлигида инсон ҳуқуқлари ҳимояси бўйича мукоссу тузилган бўлинмалар ва бошқа бир қатор ташкилотлар фаолият кўрсатмоқда".

Шунингдек, мазкур мақолада Ўзбекистон ҳукумати порталида очилган Бош вазирнинг виртуал қабулхонаси ўзбек давлатчилик мактабига мансуб адолатпарварлик, ҳақиқатни таъминлаш борасидаги анъаналарнинг мантқий давоми бўлганини таъкидланди.

Журналнинг кейинги саҳифаларида ҳам долзарб мавзулардаги мақола-лар ўрин олган. Жумладан, Миравзал Миракуловнинг "Ўзбекистон Республикаси ҳудудида давлат бошлиғи институтини ривожлантиришнинг тарихий-ҳуқуқий жиҳатлари" мақоласида давлат бошқаруви, бошқарув шакли, давлат бошлиғининг ҳокимиятга келиш асослари ва тартиби хусусида сўз юритилган. Тарихий манбаларга асосланиб ёзилган бу мақола ўқувчи эътиборини тортиди.

Журналнинг "Қучли давлатдан — кучли фуқаролик жамиятига", "XXI аср — ахборот асри", "Давлат бошқарув масалалари" руқуридада эълон қилинган бошқа мақолалар ҳам сизни бефарқ қолдирмайди.

Бобур МУҲАММАДИЕВ

УДУҒ ЙЎЛДАГИ

»ШАРҲ

Инсон эртанги кунга ҳамиша умид билан талпинади, ҳаётини янада фаровон этиш учун яхши кунлар муроду мақсади билан яшайди, меҳнат қилади. 2016 йилни ортда қолдириб, 2017 йилга қадам қўяр эканмиз, ҳар биримизнинг кўнглимиздан бундай гапларнинг ўтиши табиий. Шу боисдан янги йил арафасида келаятган йилимиз фэйзли-баракали, пойқадамли бўлишини тилаб, бир-биримизга эзгу ниятлар билдириб, дуоларга қўл очдик. Байрамни тўкин-сочин дастурхонлар кўрк берган давраларда, қувонч ва ҳаяжонлар оғушида қарши олдик.

Одатда мана шундай кутлуг айёмларда келаятган йил ўтганларидан бир мунча фарқ қилишини, ҳаётимизнинг турли жабҳаларида улкан ўзгаришлар рўй беришини истаймиз. Имонимиз қомилки, эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини қуришдек юксак мақсадлу аъломимиз хайрли ва бардавом йўлимизда ёрқин маёқ бўлиб қолаверадилар. Бунини Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига киришиш тантанали маросимида бағишланган Олий Мажлис палаталарининг қўшма мажлисидаги нутқда давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёевнинг «Биз муҳтарам Биринчи Президентимиз Ислам Абдуганиевич Каримов бошлаб берган кенг кўламли сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий ислохотлар йўлини оғинмасдан, қатъий ва изчил давом эттирамиз» деган фикрлари ҳам яққол тасдиқлаб турибди.

Янги йилимиз яхши ният билан «Халқ билан мулоқот ва инсон манфаатлари йили» деб номланди. Ушбу хайрли иборанинг таъ-заммирида жуда те-ран маъно ва мазмун ётибди десак, асло муболага қилмай-миз. Зотан, шу халқ бор экан, мамлакат бор, шу халқ қанчал-лик фаровон ва бахтиёр бўлса, Ватанимиз янада гуллаб-яш-найди, унинг бутун жаҳондаги нуфузи янада юксалаверадилар. Шунинг ҳам айтиш жоизки, Пре-зидентимиз таъкидлаганидек, халқ билан мулоқот, одамлар-нинг ичига кириш, уларнинг дарду ташвишлари билан яшашдек олижаноб, шарафли, шу билан бирга, масъулятли бу юмуш фақат бир йиллик эмас, балки келгуси беш йил-ликнинг устувор вазифаси бўлиб қолади.

«Ҳаммамининг тарбиялаган, вояга етказган — шу халқ. Бар-чамизга туз-насиба берган ҳам — шу халқ. Бизга инонч бил-дирган, раҳбар қилиб сайлаган ҳам айнан шу халқ, — деб таъ-кидлади қўшма мажлисда дав-латимиз раҳбари.

— Шундай экан, биз бирин-чи навбатда ким билан муло-қот қилишимиз керак — авва-ло одамларимиз билан.

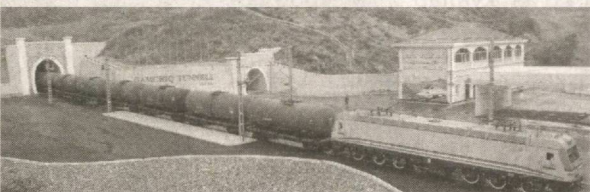
Ким билан бамаслаҳат иш тутишимиз керак — аввало хал-қимиз билан. Шунда халқимиз биздан рози бўлади.

Халқ рози бўлса, ишимизда учун ва барака бўлади.

Халқ биздан рози бўлса, Ярат-ган ҳам биздан рози бўлади».

Президентимизнинг барча соҳа мутасаддиларига қарата айтган бу даъватидан келиб чи-қиб айтилган бўлсак, эндилик-да каттаю кичик ҳар бир раҳ-бар халқимиз манфаати йўли-да чинакам қайғуриши ва меҳ-нат қилиши лозим бўлади. Эл-парвар, халқпарвар, деган ибо-раларни бежиз ишлатмаймиз.

бардавом янги йилдаги

қабул қилинди. Ушбу ҳужжат-лар айнан шу куннинг энг дол-зарб муаммо ва масалаларини ечишга қаратилгани билан яна-да аҳамиятлидир. Энг асосий-си, ушбу саноат-ҳаракатларнинг барчаси эртанги кунда халқи-мизнинг манфаат ва эзгу мақ-садлари рўйида, улар ҳаётини янада яхшилашга хизмат қили-ши шубҳасиз.

Янги йил арафасида вилоятда яшовчи синфдошим телефон қилиб қолди. Унинг айтиши-ча, яқинда уйига «Асакабанк»-дан вакил келиб, чорва мол-ларини харид қилиш ва парва-ришлаш учун кредит олишни так-лиф этибди. Йиллик фонзи ҳам арзимаган суммани таш-кил этаркан. Қўраямизки, бу-гун банк ходимининг ўзи беги билан келиб, миқозга кредит так-лиф этаётди. Мен синфдо-шимга кредит олишни масла-ҳат берарканман, албатта, бу ҳолатда пойтахтда айтилаётган гапларнинг жойлардаги ижобий акс-салосини кўрдим. Очинини айтганда, бунга ўхшаш хушха-бар ва янгиликларни айни кун-да ҳар бир юртдошимиздан эшитганмиз ва бундан қувона-ямиз.

Янги йил арафасида пойтах-тимизнинг «Чорсу» бозорини айландим. Одамларнинг юз-мундарида «Ешларга оид давлат сиёсати тўғрисида»ги, «Кеска-лар, ногиронлар ва аҳолининг бошқа ижтимоий эҳтиёжидан тоифалари учун ижтимоий хиз-мат тўғрисида»ги қонунлар, «2017 — 2021 йилларда қишлоқ-жойларда янгиланган намуна-вий уй-жойлар қуриш дастури тўғрисида»ги Президент қаро-ри, «Суд ҳуқуқ тизимини яна-да ислоҳ қилиш, фуқаролар-нинг ҳуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилиш ка-фолатларини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида», «Тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъ-минлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини си-фат жиҳатдан яхшилашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида», «Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожа-атлари билан ишлаш тизими-ни тубдан такомиллаштириш-га доир чора-тадбирлари тўғри-сида», «Ўзбекистон фаврилла-рини ижтимоий қўллаб-қувват-лаш «Нуроний» жамғармаси фаолиятини янада такомил-лаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорларни

ни ҳам воқелигимизнинг аян-чи ва фожиали ҳақиқати. Жа-ҳонда терроризм ва экстремизм балоси тобора кучайиб, ҳатто ривожланган мамлакатларда ҳам тинч аҳолининг қурбон бўлишига сабаб бўлаётди. Ин-соният уруш ва талотўплар ва-ҳимаси, таъвоуз ва агрессия-нинг кўз қўриб қўлоқ эшит-маган кутқуларидан зир қақшамоқда. Шубҳасиз, бундай аҳвол ҳар биримизни янада ҳушёрлик ва огоҳликка, юрт тинчлигидек бебаҳо неъматни асраб-авайлаш, уни кўз қора-чигидек сақлашга, қадрига қад-рлашга мажбур қилади.

Жаҳоннинг кўпгина қайноқ нуқталарида оналар ва болалар ҳаёти ҳеч қандай қадр-қиммат топмаётган, улар хор этилаётган бир даврда минг шукурки, юртимизда оналар ва болаларга алоҳида ғамхўрлик кўрсатишмоқда. Ху-сусан, мамлакатимизда «Соғ-лом она ва бола йили» деб эълон қилинган ўтган йилда айнан шу борада салмоқли ишлар амалга оширилгани айниқса, эътиборга лойиқ. Бунда биринчи навбатда, она-лар ва болаларнинг муҳофа-за қилиш, давлат барқарор та-раққиётининг муҳим омилли бўлган она институтини му-стаҳкамлаш мақсадида қонун-чилик ва норматив-ҳуқуқий база янада кучайтирилди. Мамлакатимизда тиббиёт мус-ассасаларини замонавий диа-гностика ва даволаш ускуна-лари билан жиҳозлаш учун 80 миллион доллар қийматидаги кредит ва грант маблағлари йўналтирилди. Дастурда бел-гиланган тадбирлар юзасидан 9 миллионга яқин репродук-тив ёшидаги хотин-қизлар ҳамда 10 миллионга яқин бо-лалар тиббий кўрикдан ўтқа-зилди. Жумладан, Республи-ка ихтисослаштирилган педи-атрия илмий-амалий тиббиёт марказида 350 дан ортиқ бо-лада кохлеар имплантация операциялари амалга ошири-лди. Бунинг учун 21 миллиард сўм миқдорда маблағ сарф-ланди.

Хорижий сармоялар ишти-рокида қишлоқ аҳоли пункт-

Бир сўз билан айтганда, янги йил сиёсатимиз-нинг бош мақсадини, яъни инсон манфаати ҳар нарсадан улуг, деган эзгу гоани изчил давом эттириш, ҳаётимизни янада обод ва фаровон этиш йўлида яна бир улкан қадам бўлади.

Абдумажид АЗИМОВ

»БУ ТУРФА ОЛАМ

ОЗИШ УЧУН
ЯНА БИР МАСЛАҲАТ

Ҳозирги кунда семиз-ликка мойил инсонлар кўпайиб бора-ётгани олим-ларни бу бора-да турли тадқи-қотлар олиб боришга унда-моқда. Ноттин-гем универси-тети (Буюк Британия) олимлари бу борада қизиқ тажриба ўтказишди.

12 ой мобайнида турли йўллار билан озишга ҳаракат қилган 24 минг киши эришган натижалар таққосланди. Тадқиқотда маълум бўлишича, ўз вазнини 27 фоиз пасайтиришни режалаштирганлар йил давомида 19 фоиз, 16-21 фоиз озишга уринганлар 14 фоиз натижага эриш-ган. 10 фоиз озишга ҳаракат қилганларда эса айти қу-тилган натижа кузатилган.

Ўз олдига каттароқ мақсад қўйиб ҳаракат қилганлар кўзланган натижага эришолмаган бўлса-да, қолганларга нисбатан кўпроқ озишган. Олимларнинг қайд этишича, бу озишга қарши курашнинг яна бир қулай усулидир. Демак, 5 килограмм озишни истасангиз, 10 килограмм учун ҳаракат қилиш лозим.

ВИРТУАЛ ДУГОНА (ЎКИ ХОТИН)
КЕРАКМИ?

Японлар ўз ихти-ролари, айниқса, техник кашфиётла-ри билан ҳамиша жаҳон оммасини ҳайратга солиб келган. Бунинг қарангки, эндилик-да улар «гологра-фик хотин» ихтиро қилиб, оммага тавсия этмоқда. Бу нимаси, дейсизми? Куйида-гиларга эътибор қаратинг ва яна бир бор ҳай-ратланинг.

«Gatebox» компьютер тизимида ишлайдиган ускуна. Экранда Азума Хикари исмли виртуал қиз пайдо бўла-ди. У ўз ҳужайини билан суҳбатлашиши, унга хабар ёзиши ва эрталаб уйғотиши мумкин. Бундан ташқари, уйдаги ёритиш ва иситиш тизими ҳамда маиший техни-ка воситаларини бошқара олади. Янаям қизиги шунда-ки, агар ҳужайин кечикиб қолса, голографик дугона (ёки хотин) ўзини ёлғиз ҳис қилаётганини айтиб, ҳужайинига серзарда хабар жўнатиши ҳам мумкин.

Хикари кўк сочи 20 ёшлардаги қиз кўринишида бўлиб, бўйи 158 сантиметр, у ҳашоратларни ёмон кўради. Ҳозир-ча бундай ғаройиб «қиз»дан 300 нуска ишлаб чиқари-ган ва улар Япония ва АҚШда сотилади. Ҳар бирининг баҳоси 298 минг йен (2,5 минг доллар)ни ташкил қи-лади.

Кунчиқар давлатнинг «Vincul» компанияси ишлаб чи-қарган ушбу ғаройиб «Gatebox» ускунасига буюртмалар туша бошлади.

ИЛМ-ФАННИНГ
БУГУНГИ МУАММОСИ...

Британиялик олимлар жаҳон илм-фанининг айти кундаги долзарб муам-моси нимада эканини маълум қилишди. Бу янги тадқиқот-лар ва илмий мақолаларнинг учдан бир қисмигина инглиз тилида чоп этила-ётгани билан боғлиқ.

Аниқ рақамларни келтириш учун мутахассислар зоо-логия фани бўйича «Google Scholar»да эълон қилинган маълумотларни кўриб чиқди. 75 мингта ҳужжатни ўз ичига оладиган мақолалар, китоблар ва диссертацияларнинг 35,6 фоизи инглиз тилига таржима қилинмагани маълум бўлди. Шулардан 12,6 фоизи испан тилида, 10,3 фоизи португал, 6 фоизи хитой, 3 фоизи француз тилида ёзил-ган. Маъжур маънада эълон қилинган жами ҳужжатлар 14 тилда берилган.

Олимларнинг фикрига қараганда, барча илмий иш-ларнинг илм-фан оламига кенг тарқалиши учун инглиз тилига таржима қилиниши жуда муҳим.

ГАСТРОНОМИЯ ВА
ТЕХНОЛОГИЯ ШИНАВАНДАСИ

Сан-Фран-цискода жой-лашган, учта Мишлен юлду-зига эга бўлган «Quince» рес-торани дастур-хонни тузаш элементи сифатида айпадан фойдаланмоқ-да.

Трюфел қўзқоринли «Ит олтин қидириб» деб номлан-ган таом қўлда ясалган махсус қутичада тортиқ қилина-ди. Қутичанинг таги шаффоф бўлиб, унинг остида трю-фел (қўзқорин тури ёки шу шаклдаги шоколад)ларни ит ёрдамида қидириш тасвирланган видео намоиш қилинадиган айнада жойлашган.

Таом 220 доллар туради. Ресторан ошпазининг айти-шича, у 20 йил давомида Сан-Францискодаги техноло-гик тарққиётни кузатган ва гастрономияни технология-лар билан бирлаштиришга қарор қилган. Унинг концеп-циясида таълим элементи ҳам мавжуд, чунки ресторани-нинг ҳамма меҳмонлари ҳам трюфелларни ит ёрдамида териш мумкинлигини билимайдилар.

«Quince» дастурхонни безаш учун «iPad»дан фойдала-нувчи ягона ресторан эмас. 2015 йилда овқатни ҳеч қан-дай ҳимоя сиртига эга бўлмаган гаджетларда тортиди-ган яна бир ресторани ҳақида маълум қилинган эди.

Интернет материаллари асосида Х.АХМАДЖОНОВА тайёрлади.

»ЖУГРОФИЙ САЁҲАТ

Истанбулдаги Босфор бўғози Осиё ва Европани ажра-тиб турса, Миср Араб Республикасидаги Сувайш канали Африка ва Осиёнинг бўлиниш чизиги ҳисобланади. Олим-ларнинг тадқиқотича, бундан олтимиш миллион йил му-қаддам Синай ва Арабистон ярим ороли бир-бирига қўши-либ турган.

Эраимиздан икки минг йил аввал қадимги мисрликлар Нил билан Қизил денгиз оралитига канал қазилган ва бу канал орқали кемалар Ўрта денгиздан Ҳинд океанига бема-лол ўтиб кетаверган. Бундан 140 йил олдин, тўғрироғи, 1869 йилда Сувайш канали қазилиши оламшумул аҳамият касб этди. Каналнинг узунлиги 161 километр, чуқурлиги 45-60 метр ва эни 120-150 метрни ташкил этади. Ўрта денгиздан Қизил денгизгача бўлган масофани кемалар 10-12 соатда сузиб ўтади. Туризм Миср Араб Республикасига соф саккиз миллиард доллар фойда келтирса, биргина Су-вайш каналидан мамлакат иқтисодиёти 4-5 миллиард чет эл валютасига эга бўлади.

Дунёнинг энг узун ва катта дарёси Нил (узунлиги 6671 км) воқасидаги ҳурмозорлар, норинжзорлар ўта мафтункор. Бирок, Миср мўъжизаси бу эмас. Дунёга маълум етти

ИККИ ҚИТЪА МЎЪЖИЗАСИ

мўъжизанинг энг биринчиси ва қурраимиздаги бирдан-бир сақланиб қолган мўъжиза — бу Миср эҳромларидир. Қадимги Миср пирамидалари — эҳромлар йиғирма мил-лион аҳоли яшайдиган пойтахт Қоҳиранинг жануби-гар-бий қисмида жойлашган. Гиза vodiysida ет, туалар соҳиб-лари ўз миқозларига мунтазир. Миср фиръавнларининг митти ҳайкаллари кўтариб олган болакайларнинг шов-

қини қулоқни қоматта келтиради. Эҳромларда кириш баҳо-си 60 фунт ёки 12 АҚШ доллари. Эҳромлардан қўлаб тош-ган улкан-улкан тошлар гўё мозидаги ҳимоя қилаётгандек. Эҳромларнинг энг каттаси Хеопс (баландлиги 146, 59 метр), кейинги эҳром Хефреннинг баландлиги 143, 3 метр бўлса, учинчи эҳром Микерининг баландлиги 62 метрлир.

Эҳромларни ҳануз одам бошли шер — Сфинкс (баланд-лиги 65 метр) қўриқлаб ётади. Эҳромлар олдига катта-кичик пирамидаларнинг қолдиқлари сақланиб қолган. Улар-нинг бирида ер ости йўлаклари бор. Қадимги фиръавнлар руҳини безовта қилишга уринадиган баъзи бир ажабий-лар эҳромларнинг ер ости йўлакларига кириш учун нав-батда туришибди. Мисрининг яна бир мўъжизаси Қизил денгиздир. Оқпоплари қўш шафқатда тўлқинлари қиз-ғиш қўринадиган сехри бу денгиз туби ғаройиботлар — денгиз маржонларига лиқ тўла. Тирик мавжудот ҳисобла-нувчи турли рангдаги мавжудотларни махсус ойнали кема-лар орқали, шунингдек, фавос қийимини қийиб тўғри-дан-тўғри денгиз тағига тушиб томоша қилиш мумкин.

Озод ХУШНАЗАРЗОДА

► МУШОҲАДА

Тафаккури юқори бўлган халқ, табиий бойликлари бўлмаган тақдирда ҳам, қудратли давлат яратишга Япония каби давлатлар яққол мисол бўла олади.

АСЛ КИТОБЛАР МУТОЛААСИ

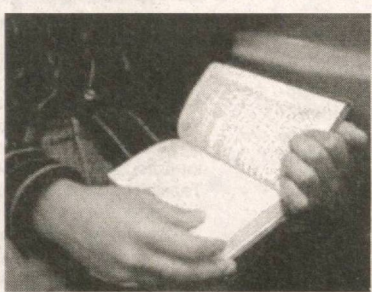
Бирор мақсадга эришиш учун одам ўзини мажбурласа орзу қилган натижасига етишини машҳур спортчилар, ғалаба ва санъат арбобларидан кўп эшитганимиз, улар бунга тасдиқлашган. Албатта, олдинги бу амалиётни жорий этиш қийин, танини ёки ақлни эвриқтириш ёқимли машғулот эмас, лекин вақт ўтгани сайин ҳар кун қайтариладиган амал одатга айланиб, одамни ўзига қўнқитириб ва энди уни бажариш эҳтиёжга айланади. Болалар ҳам шундай, мактабга боришда улар аввалгига тийиқлик қилса, кейинчалик ўзлари олтидангидан бўлишади.

Кўнлик ташвиш ва тунги ўйку орасида маълум вақт борки, бу соатларни қандай ўтказиш қатъий белгиланмаган. Кимдир дўстлари билан бу муддатни баҳам кўради, бошқа биров жисмоний ҳаракат қиларди билан машғул, истисно ҳолатда борадиган ёки кечки сайрини ҳуш кўрадиганлар бор. Лекин аксарият кишилар хонада ўтириб, бир неча соат вақтини телевизор кўришга сарфлайди. Кишлоқларда эса бу оилавий машғулотга айланган — кечки овқатдан сўнг ота-она ва болаларнинг нигоҳи то кўзга ўйку келмагунча зангори экрандан ўзимайди.

Ўшбу биткиларнинг ёзилишига ҳам-хонанинг кўкқисдан берган саволи сабаб бўлди.

— Илгари китоблар оз, китобхон кўп эди. Ҳозир китоб сероб, лекин китоб ўқийдиганлар нега камайган? — журналистларга хос қўнқачлик билан гапирди у. — Илтимос, нега одамлар китоб ўқимаслиги ҳақида ёзинг.

Одамлар китоб ўқимайди, десак ноҳақлик бўлар, чунки сўнгги йилларда китоб дўконлари сони ортди. Лекин бадий китоб ўқишга бўлган қизиқишнинг ёшларда, айниқса, болажонларда шакллантириш чораларини кўриш керак. Кўрилганда ҳам дастлаб, мажбурий тарзда. Чунки китоб инсоннинг ақлий соҳасини оштиради, асабини тинчлантириб, сўз бойлигини кўпайтириб, муомаласини чиройли қилади, ҳаёт тўсиқларини енгишга ёрдам беради, маданий ва ижтимоий фаоллигини оширади, фикрлаш қобилиятини яхшилаб ва ташлаштиради, ҳар қандай ишга ижодий ёнлашишга олиб келади, бошқалар билан бўладиган ўзаро муносабатларда ўзини қандай бошқаришни ўргатади, ишбилармонликка, хайрихоҳликка ундаб, бошқаларга ёрдам берадиган қилади, умуман,

китоб инсонга муваффақият ва саодат эҳтишларини очувчи қалитдир. Буларнинг гапларини эмас, ҳақоннинг таълиқли ўқув муассасалари олимлари томонидан ўтказилган тадқиқотлар натижасининг ҳулосаси ва уларга ишонмаслик мумкин эмас.

Агар китоб ўқийдиган инсон шунча сифатларга эришаркан, нега уни ўзимизда синаб кўрмаймиз? Ахир, ҳар бир киши айна шундай хусусиятларга эга бўлишни истади-ку. Ақлий салоҳияти ошса, асабини тинчланиб, ишбилармон бўлса, бойсак, яна нима керак бизга. Ҳали ҳам кеч эмас, китоб ўқишни бошлайлик. Ёшимиз бир жойга бориб қолди, китобдан орттирилган манфаатларимиз энди бизга нима берарди, десангиз, адашсангиз. Ҳафсаланиз синаб, болангизни, неварангизни ўйланти. Уларнинг бахтли бўлиши истайсиз-ку. Шундайми? Унда ҳар кун маълум вақтини оила аъзолар билан китоб мутлоасига бағишланг. Мактаб ёшигача ёки бошлангич синфда ўқийдиган фарзандларингиз ёки невараларингиз бўлса, ухладан олдин улар билан эртақ ўқишни албатта одат қилинг. Бу одатга эса ўзингизни, фарзандларингизни, невараларингизни китоб ўқишга мажбур қилган тақдирдагина эришишингиз мумкин.

Европа мамлакатлари мактабларида бошлангич синфдан юқори синфларга ҳаммаси мутлоа курслари ўқитилиши жорий этилганини ўқигандим. Бу болага эркинлик бериш керак, мажбурлаш унинг ҳуқуқини паймол этади, дея бонг урадиган минтақада жойда қўрилган чора ва у жуда тўғри қабул қилинган. Чунки болага китоб ўқиш методикаси ўргатилса, у мутлоа маданиятини қўлга киритади ва қандай китоб ўқиши кераклиги ҳақидаги қўнқачмага эга бўлади.

Хуршид НУРУЛЛАЕВ

► МЕНДА ФИКР БОР

Ўзбек тарихий фильмлари деганда ёдимизга нима келади? Албатта, нари борганда “Ўтган кунлар”, “Меҳробдан чаён” кабиларни эслаймиз. Бу фильмларни онгимизда тарихий фильм деб қабул қилганмиз.

Базан, режиссёрларимиз кино соҳасида тарихий фильмлар ҳам борлигини унутиб қўйишмадимкин, деб ўйлаб қоламан, киши. Бир сафар миллий кинематография санъатини янада ривожлантириш борасида амалга оширилаётган ишлар ва истиқболдаги режалар мавзусидаги матбуот анжуманида қатнашдим. Анжуман охирида қатнашчилардан бири анчадан бери кўнглимга тутиб юрган саволимни берди: “Бутунгиз кунда ҳеч кимга сир эмас, эшитилган кўра кўрган нарсаси инсон ёдига кўпроқ қолади. Шу туфайли тарихимизни ўрганишда кинофильмларнинг роли ҳам жуда катта деб ўйлайман. Режиссёрларимизнинг бу яқин орада тарихий фильм олиш режаси борми?”. Тўғриси айтсам, бу саволни олдинроқ бермаганим учун ўзимни қўнқитиришга мажбур бўлдим. Саволга жавобан Зулфигор Мусоқов “Бутунгиз кунда қадар олинган 8 га яқин тарихий фильмларимиз мажбурият. Телевизион ходимларидан илтимос қилардимки, олдин ўша кинофильмларни олмагача қилишса”, — деди ва кўлариди қўзғатди ёзилган “Ўтган кунлар”, “Алишер Навоий” каби 8 кинофильм номини санади. Олдин ҳам кўп берилганлиги учунми, бу саволга таяёрланган келганили сезилиб турарди. У ёшларга қарата шу фильмларнинг қай бири кўришганини сўради. Ҳа, жим тургандан кўра савол берганда одам анча ақили кўринади. Ҳам бу муаммодан қочишда анча самарали

йўл. Лекин бу вақтинчалик қочиш муаммони енгилаштирармикан...

Унинг бу жавобига қониқмаган ҳолда анжуман тугатган яна ёнига бориб саволни қайта бердим. Кўзига ёш кўринганим учунми, ёки бошқа сабабми нимани ҳам билардинг, дегандек нопи-санд охлангача:

“Пул йўқ, шунинг учун тарихий фильмлар олмаймиз” — дея қисқа жавоб қайтарди.

Ажабо, кўпол қилиб айтганда, юзлаб беаза фильмларга топилаётган пул наҳотки буюк тарихимизни ёритишга топилмас?

Бизнинг ўтмишимиз буюк. Дунё таъамулдига ҳисса қўшган аждодларимизнинг сон-саногини йўқ. Алишер Навоий, Амир Темур, Бобур, Мирзо Улуғбек, Широк, Тўмарис, Бухорий, Замахшарий ва ҳоказо. Бу буюк инсонларнинг номларини доим фах билан ёдга оламиз. Бу каби дунё тан олган шахслар номини санайдиган бўлсак, қороз билан сийқ етмайди. Кўп жойларда эшитилган “Болаларимиз қилич ўйнаб юришди. Кимсан деганимда Жумонгман деб жавоб берди. Нима учун Амир Темурман ёки Жалолиддинман деймиз?” — деб нолишди. Бунинг жавоби ойнаи ҳақонга назар солганда яққол намоён бўлади.

Телевизорларда кети узилмай қўйилганда чет эл фильмларидан бошқа нарсани кўрмаган бола Жантўбо билан Жумонгман бошқа яна кимга тақдир қилсин? Анча кўпол ўхшатиш бўлса-да, бу борада болаларни ёш маймунчага ўхшатган бўлардим.

Улар ҳам маймунчалар каби тақдирчи бўлишди. Чунки бу ёшда уларнинг онги шунга қодир бўлади, ҳолос. Маймунча кўрди, маймунча қайтарди. Олдинлари болалар оталарига тақдир қилиб ўсган бўлса, ҳозир телевизорда кўрганни қайтарди. Бизда эса ёшларни ота-боболаримизга нисбатан фах туйғуси билан тарбиялаш учун тарихий фильм, на мультфильм бор.

Бу жумаларни ўқиб, “Бекор айтибсан”, мана булар бор, деб алмисоқдан қолган, бадий жихатдан қийматга эга, руҳсиз, фильмларимиз бир нимадан кўрсатилганлар ҳам топилади.

Шошиқманг, бу соҳада қилинган ишлардан кўра, бизни кўтиб турган муаммолар ҳали жуда кўп.

Ўша анжумандаги саволга Ҳилол Насимов: “Тарихий фильм олганга яраша дунё халқлари кўраганидан қилиб олиш керак. Бундай фильм олиш учун эса бизга ҳали бироз вақт керак”, — деб жавоб қайтарди. Шунда англр, бугунги режиссёрларнинг ҳаминқадар саводи билан, бунақа фильмларни суратга олиб бўламиз.

Ўзимча бу “бироз” деб тилга олганга ўн ёки ўн беш йилни қисқартириб қорасини ўйлаб бўламиз. Охири, “Режиссёрларимизни қайта ўқитиш керакмикин” деган ҳулосага келдим. Шу воқеага қадар сийқаси чиққан севги-муҳаббат фильмларини кўрмай қўйганимни ўз ай-

ган маблаг ва вақтга утга кассабон фильм олинса кўпроқ фойда қолади. Режиссёрлардан бири пул йўқ деса, иккинчиси ҳали савияли фильм олишимизга вақт бор деса, учинчиси сценарий йўқлигини айтиб турса... Жавоблар бир хил бўлганда ҳам муаммо ечими осон ҳал бўларди. Лекин утга режиссёр муаммоси уч хил экан. Халқимизда “бир қалладан икки қалла яхшироқ” деган мақол бор. Ҳар ҳолда улар бир-бирларининг камчиликларини тўлдириб ишласалар, биз орзу қилган фильм дунёга келар.

Устозлардан кўп эшитганим. Иштиёқ бўлганида ижодкорлар ўзлари учун яратилган “Ижод уйи”га йиғилиб биргаликда сценарий ёзишган, муҳокама қилишган, бир ишни қиймага етказишган. Ҳозир-чи, ижод уйида ҳар ким билганини ёзишди. Катта ишларни эса амалга оширадиган катта талантнинг туғилишини кўтиб туришимиз керак экан.

Бир сўз билан айтганда халқимиз тарихий фильмларини соғинган. Телевизорда чет элликларни эмас, ўзимизнинг буюк аждодларимизни гурурланиб кўришни, тиззасига ўғилчасини ўтказиб “Катта бўлгангиз мана шу Амир Темур бобонгиз бўласан”, қизчасига “Нодирабегим, Увайсий каби оқила ўзбек аёли бўласан” деб қўрсатишни ҳоҳлайди. Режиссёрларимизга халқимиз номидан илтимос қилган бўлардим. Шахсий манфаат учун эмас, ёшлар маънавияти, буюк аждодларимизни хотираси, Ўзбекистон шон-шавкати учун қалба меҳр билан тарихий фильм ишлашни ўз олдларига мақсад қилиб қўйишса. Қолаверса, бунга ватан олдидаги олий бурч деб қараш лозим. Нима бўлган тақдирда ҳам ойнаи жаҳонда буюк тарихимиз, аждодларимиз акс этган фильмлар кўришни озиқиб кўтиб қоламиз...

Азизжон ҚОДИРОВ

► ИНСОН МАНЗАРАЛАРИ

ҚУТҚУ

Бу воқеани мен ёзги таътилда Россиянинг Екатеринбург шаҳрида ишлаётган укаларимни кўргани бориб, қайтишда поездда бирга келган собиқ проводникдан эшитган эдим.

Йўл азобини енгишнинг давоси — сўхбат. Аммо шеригим билан биринчи кунга ҳаётимиз қовушармади. Эртасига эса у меннинг журналист эканлигини билгач, тўғатдан гап қотди: “Бошимдан ўтганларни айтиб берайми?” Эътироз билдирмадим.

— Отим Рустамбек. Олдий Рустам бўлиб ҳам, Бек бўлиб ҳам яшаб қўйдим. Асли волидан — Андижонданман, — дея гап бошлади у. Мен эса унинг гапларини берилиб эшити бошладим.

...Билсангиз, бундан ўн йил илтирам Тошкентдан Свердловска поезд қатнади. Мен ўша поездда вагон кузатувчи эдим. Бир гал Екатеринбургдан қайтаётганимизда ўзимизнинг андижонлик ҳамшахримни учратиб қолдим. Кимсанбой Россияда узоқ юриб, энди юртимизга қайтаётган экан. Ўзи хомшў кўринса-да, сарфакчулиқни эди. Мен унга аввал ўзимиздаги “Тошкент — Андижон” поезидига юрганганим, ақинда қайта таъкил этилган халқаро йўналишдаги ушбу поездга ишга ўтганимни айтиб бердим. У эса ўзи ҳақида кўп сўзлашди. Йилгит кўнглимга ўтиришиб қолди. Йўлда ҳар овқат пиширтганда, уни ҳам тақдир этардим. У ҳам кўпмега қўруқ келмас, ҳар гал дулланган қолбасани, пишлокми, бирон нарсаси кўтариб қиразди. Хуллас, Тошкент вокзалига манзилимиз ва уй телефонларимизни алмашиб, хайрлашдик.

Уйга келган кунимнинг эртасига Кимсанбой кўнғироқ қилиб қолди. “Самоварга келинг, икки-учта оғайниларим билан ўтирибмиз”, деди. Бордим.

Шерикларим ҳам дуруст йигитлар кўринди. Ҳафта охирида тузилган куним эди. Мен Кимсанбойни уйга тақдир этдим. У гапимни ўлдирмай ўша кунга келди. Совғатга уяли телефон олиб келибди, қимматидан. Поездда унга “тирикчилик ташвишларидан орттириб битта сотка ололмайман” деб ноллаганимни эслаб хижолат торган бўлсам-да, бирок унинг сакхилигидан ич-ичимдан қувондим. Келгуси ҳафтада депога ўзимда йўқ хурсанд — қўлимгаги яп-янги телефонни ўйнаб кириб бордим. Сафардан қайтсам, худди келишимни билгандек, яна янги танишим йўқлаб қолди.

Очиғи, ўзим ҳам унинг даврасини қўмсаётганим. У гўё шунинг билгандек, ҳар ҳафтада самовардаги ўтиришларга чорларди. У ерда мента пул сарфлашмасди. Базан улар оз-моз пул тикиб қарта ўйнаб олишарди. Аввалгига томошабин бўлиб юрдим. Кейин-кейин қўйишди, ўйнаб бошладим. Кўпичина унча-мунча ютиб уйга қайтардим. Бундан ўзимча хурсанд бўлардим: ахир, ўтиришга пул сарфламаганим устига яна чўнтаним қаппайишга олсам. Бир гал, аксига олиб, ўшанда улар билан танишганимизга уч

ойдан ошганди, қартада ёнмади бор пулимни ютқазиб қўйдим. Алам қилди. Ютқазган пуларимни қайта ютиб олтим келди. Кимсанбой аҳолимни англаб, ёнидан бир даста пул чиқариб олдимга ташлади. “Ошна, нимага ҳам босади? Ёнингизда мен бор-ку!”. Индамай пулни олиб, яна ўйинга киришдим. Барибир шу кунга омадим келмади, тагин ютқаздим. Қарзга ўйнаб, яна анчага тушдим. Кетар чоғим Кимсанбойнинг Шўҳрат исмли ўртоғи билангидан ушлаб тўхтади.

— Ошна! “Дружба — дружкой, служба — службой”, қарзини уч кунга топиб бермасангиз бўлмайди! Пул зарур! — деди совуққина қилиб. Кейин пинак бўмай қўйиб қўйди: — Акс ҳолда, билиб қўйинг, қартада ютқазилган пул кунига фоиз тугайди...

Ич-етим музаб кетди. Қисқа муддатда шунча пулни топиш осонми? Ахир, бор-йўли олий провиндик бўлсам. Йўлларда емай-ичмай, ойлигим топан-тутанларимни тўпласам ҳам уч кун эмас уч ойгадм бунча пулни йиғолмайман. Бугеги бола-чақа, рўзгор деганди... Шунда Кимсанбой секин елкамга туртиб, четта имлади. Гарангсизанча унга эршадим.

— Қарз ёмон ошна, айниқса, қиморники, — деди у катталарга хос салобат охлангача. — Шунинг учун ҳозир қарзингизни мен узиб қўяман. Мента топангизингизга қайтарарсиз.

— Раҳмат, сизга. Яхшилигингизни сира унутмайман, — дедим ундан ошқорча миннатдорлик бўлиб.

— Дўст мана шунча бошта иш тушганда билинади, — деди у ва мени Шўҳратнинг ёнига етаклаб борди-да, чўнтагидан бир сиким доллар чиқариб, боғти сўмдаги қарзларимга тўғрилаб, нақ олти юз долларни унга санаб берди-да: — Бошқа ўйнаманг! — деди у мента ҳамларда қараб. — Лекин ҳисобли дўст айрилмас, деганлар. Боя ўзингизга берган сўмларни қўшас, қарзингиз етти юз доллар бўлди, ошна.

Уйга хомшў қайтдим. Ичимга чироқ ёкса ёришмайди. Афсусимнинг чеки йўқ. Қандай қилиб бўлмасин тезроқ пул топиб, қарздан қутулишим керак... Қўлимдаги телефонни ширитимга 200 долларга сотдим. Ҳарқалай чоки ўздан чиқди-ку. Энди янги танишимнинг самоварга чорлашларига рад жавоби бера бошладим.

Ўша воқеадан анча вақт ўтгач, Кимсанбой кўнғироқ қилиб, пулни эслади. Хайрийоти уч кунда сўрашмади. Мен сотканинг пули ёнига эндигина орттириб юз доллар қўша олганим, ҳолос. Бортига кўчдим. Шунда у, бирор ерда уч-рашайлик, маслаҳатли иш бор, деди. Мен индингиза йўлга чиқиб кетишим керак эди.

— Ошна, мана, синашга оғайни бўл қолдик. Сиздан битта илтимосим бор. Йўлда, Саригочага қозоқ-

ларнинг божхона постидан ўтгач, навбатдаги бекатда вагонингизга чиқаман. Менда кичкина пакет бўлади. Шунинг эҳтиётлаб элтиб берасиз. Вагонда ўзим ҳам бўламан, — деди у учраганимизда.

Юрагим шув этиб кетди. У мента ҳар галгидан бошқача — галати қарар турарди. Кўнглим қандайдир нохушлиқни сезгандек эди...

— Жон ошна, қўйинг, мени бунақа ишларга аралаштирмайманг, — дедим унга тик боқиб. — Пулингизни, албатта, қайтараман!

— Свердловск вокзалига етмасдан тушиб қоламан, — деди у гапимни озгилдан олиб, — қўрманг! Ишончли одамлар кўтиб олади. Мени тўғри тушунинг. Мен ҳам у ердаги жузларимдан қарздорман. Эсон-омон етиб борасан, қарзингиздан кечаман. Яна уч юз “қўқилдан” ҳам оласиз. Акс ҳолда, қарзингиз бир ойдан кейин икки ҳиссага ошади. Танланг!

Тавakkал қилишдан бошқа илтимос йўқлигини пайқадим. Нима қилсам-да, тезроқ буларнинг чангалидан қутулиш керак!

— Майли, фақат шу сафаргизна, — дедим ноилоҳ.

— Қўлни ташланг! Ўғил бодилигингизни билардим! — деди у жимлайганча, аслига қайтиб. Илк марта учратган Кимсанбойдан ҳозиргиси ер билан осмонча фарқ қиларди. Одамнинг олмаси ичиде деганларига минбаб ишондим.

Манзилга омон-эсон етиб бордик. Аммо йўлларда вагонга чиққан ҳар битта орган ходимини кўрганымда юрагим “шув” этарди. Омонатини яширган жойимдан олиб, қўлга тутқаздим.

— Сизга қатта раҳмат, ошна! — деди у. Кейин қўлимга бежиримгина оқ қорғонин тутқазди. — Буниси — хизматингизга.

Мен атрофга олазарак аланлаганча минг ҳадикда кўпте эшитганим қўлқўладим-да, боғти қорғонини очдим: унинг ичиде утча яп-янги юзликлик доллар яқрибди турар эди.

Шундан кейин Кимсанбойни анча вақтгача кўрмалдим. Бундан ўзимча хурсанд ҳам эдим. Лекин тагин бир жихатдан... Уч ойлр чамаси ўтгач, Андижонда, Бобур боғи ёнига биш тасолифдан учрашиб қолдик. У мени боққа етаклади. Холроқ жойдаги ўриндиққа ўтирдик. Шунда у, аввалгидек тортиниб ўтирмай, пича “мол” борлигини, бу сафар ўзи боролмаслигини, “мол”ни, олатлагилек, эски жойдан ўзи чиқариб беришини дағал айтди. Мен бунақа ишга бошқа қўл урмайман, деган бўлсам-да, Кимсанбой шамс қилган мўмай пул — беш юз доллар илнжжи озгизини ипсиз болаб қўйди.

Бу гал ҳам иш хамирдан қил сугургандек битди.

Бора-бора Кимсанбойнинг “наркочурур”ига айланиб қолдим. У мента ҳар икки-уч ойла муражаат қилиб қоларди. Фақат қиш пайтларидангина мўдат бироз қисқарарди. Ҳар замонда қилаётган ёмон қилмишлардан аввалгидек кўпма чўчмаиб қўйгандим. У ҳам хизматимни тобора кўпроқ “қадрлар” эди. Оралдан икки йил ўтган-ўтмас эшикдаги эски уйни бузиб ўрнига икки қаватли янги уй солдим. Хуллас, қилмишимнинг оқибатини деярли ўйламай қўйгандим.

Бир кун сафардан қайтгач, бозордан ул-бул харид қилдим-да, ёнига Россиядан олиб келган сара ароқлардан қўшиб, Шаҳрихонда яшайдиган тоғамни кўргани бордим. У, шаҳарнинг олди оламларидан бўлиб, катта хусусий савдо фирмаси, қатор-қатор дўконлари бор эди. Ширин ўлфатчилик қилиб ўтирганди, негадир қўшни хонада шўр-тўполон бошлангиди. Тоғам лағанди қовурдоқдан битта тунука қосага солди-да, кўтариб ўша хонага кириб кетди. Тўполон тинчиди. Шунда у ёқдан тоғам баланд овозда мени қақирди:

— Рустамбек, бунга қара, сен ҳам қўчанинг одами-сан, кўриб қўй тоғавачанинг аҳолини!

Аста қўшни хонага мўраладим. Тоғамнинг йигирма ёшлардан ошган ўғли боғти товоқчани чалишган оёқлари устига қўйганича ҳеч қайсига қарамадан ундаги овқатни чангаллаб-чангаллаб ошларди. Не кўз билан қўрайки, унинг бир оёғига узун занжир боғлаб қўйилган эди.

— “Нина”га ўтириб қолибди, бўлмагур болаларга қўшилиб. Қўчага чиқди, уйга соғ келмайди. Базан кечалари бутунлай келмай қўйди. Шунда билдим... Э жиян, иш-иш деб, бунинг тарбиясига қарамай катта хато қилдинг, чамаси. Ёлғиз ўғлим, деб қўнглига қарабман, қўлга айтган пулини бериб тентиратиб юборибман. На ўқига қирди, на иш ўрганди... Мана энди, бола ўстириб, роҳатини кўриш ўрнига азобини тортайман. Тажрибали доктор ошман да-волашти. Ҳар ҳолда, сал нафи тегаеттанди. Тагин бировларга гапириб юрма! Сен ҳам йўл оламисан, зинҳор бунақа беаъни ишларга аралаша кўрма! Хўпми?!

Кўрганларим кўз олдимда бир умрга муҳрибанд қолди. Одам ўз боласини итга ўхшаб занжирбанд қилиб бокса... Дахшат! Мана, мен қилиб юрган қора ишларнинг оқибатини...

Шунда ўзимча барча қилмишларимга чек қўйиб, тавба қилиб, бундай ишга бошқа қўл урмаликка онг ичдим. Аммо худо урган банди эканманки, биринчи дафъадаёқ қасамимни буздим. Икки кундан кейин йўлга чиқишим керак эди. Кимсанбой билан навбатдаги “ишга” келишиб “бунақ” олиб қўйдим. Охиригиси, дедим-да, Кимсанбойга ҳам бунга оғиб қўйдим. У ҳам гапимни маъқуллаб, бошқа безовта қилмасликка сўз берди. Ўзи ҳам яқин орада қарзлардан қутулгач, “ўйиндан қикмоқчи” эканини айтди.

Бироқ “охирги ишим” аввалгиларига ўхшаб хамирдан қил сугургандек битмади. Биласиз, Екатеринбург поезиди Россия ҳудудига Петухово бекати орқали кириб қолди. Шу ерда уларнинг божхона посту бор. Негадир шу сафар назорат қаттиқ бошланди. Исковчи итларни етаклаб чиққан орган ходимлари бизнинг вагонни ўраб олиб, купеларнинг тит-литини чиқариб ташлашди. Ит бизнинг хизмат қўлимизга қирганида тумшугини тепага қилиб, кетма-кет ҳуриб қолди! Полициячилар қўш тепасидаги чироқ қопламасини очилишимни талаб қилишди. Юрагим орқага тортиб кетди. У ерда мен пакетга қават-қават қилиб ўраб яшириб қўйган гўёханд молда бор эди. Шеригим икки-миздан гумон қилишди. Шунда мен мардлик қилиб, шеригимни гумондан қутқардим.

Мени олиб қилишди. Россия қонунлари асосида суд бўлди. Судга мендан ҳар гал “совға”ни олиб туралганим урис бола Сашани ҳам келтиришди. Уни аввалроқ ўйлашган экан...

Иккимизга ҳам саккиз йилдан “берилиш”. Ватандан узоқда, Ўзбекистон қўёшини бир қўришга зор бўлиб, қоронғи, тор, сасиқ, ҳатто ҳужрада шунча умримни елта совардим. Башарам одамга ўхшагани билан ичимдан тўқилиб бўлганман, қандай умрим қолди, билмайман... Зарра қурса, тоғамникидаги аҳолини кўриб ўзимни тийсам бўлмасмиди?...

***
Бу воқеаларга ҳам анча бўлди. Ўз тақдирдан сўзлаб берган собиқ проводник Рустамбекни қайта учратдим. Аммо негадир унинг мента кўнгли очиб, “Отим Рустамбек. Олдий Рустам бўлиб ҳам, Бек бўлиб ҳам яшаб қўрдим” дея гап бошлагани ва “аччиқ қисматимни би-ир дoston қилиб ёзинг” дегани бот-бот эсимга тушиб қолди. Шунда инсон ва унинг ҳаёти, тақдир ва унинг чалқаш сўқмоқларини эслаб кетаман. Кейин ўзим кўрмаган, Рустамбекка дўст тутинган Кимсанбой ҳам беихтиёр хаёлимга келади...

Адахам ДАМИН 4

ТААССУРОТ

Шеър фалсафий ва бадий тафаккур уйғунлиги маҳсулидир. Зеро, фалсафийлик замирида ҳаётнинг моҳияти, умр аталмиш неъматнинг аҳамияти, инсон ҳаётидан кўзланган мақсад, унинг зиммасига юкланган масъулият сингари азалий муаммолар туради. Ана шу азалий ва абадий муаммоларнинг образлар орқали ифодаланиши шеърнинг бадийяти даражасини белгилайди.

Ўзбекистон халқ шоири Сирожиiddин Саййид шеърлари бу жиҳатдан тадқиқотлар учун бой материал бера олади.

КҮНГИЛ ВА
РУХ ТАЖАССУМИ

Сен масъуд дунёнинг борини
Уйладиң, Яшадиг, Утқардиг.
Бердиг қорачиқлар умрини,
Тунларни киприкда кўтардиг.
Фарзандлар кетдилар ҳар тараф,
Сокин қолди уйиң — ангадиг.
Соғиндиг, соғинч-ла йўл қараб
Бир вужуд соғинча айландиг.
Ҳаёт остонасин босмағай ҳазон.

Ушбу шеър фалсафий тафаккур марказида Она образи туради. У масъуд дунёнинг борини ўтқарган. Бу мисрада маъно юки “масъуд” сўзи зиммасига юкланган. Яъни она масъуд — саодатли, шодон кунларини ўтказиб бўлган. Онанинг қорачиқлар умрини бериб, тунларни киприкда кўтаргани — шеърнинг асосий моҳияти ушбу бадий тасвирда ўз ифодасини топган. Тунларни белор ўтқазар экан — бу улуг сиймо ўйида фарзандлар иқболи. Бироқ яна бир ҳақиқат бор: кунлардан бир кун фарзандлар палапонлар каби учирма бўладилар. Она уй сокинликда қолади. Нуридилларини соғинган, соғинч-ла йўл қараган Онанинг ўзи ҳам бир вужуд соғинч-га айланади.

Ҳаёт ва ижод фалсафаси орасидаги уйғунлик, ижодкор қисмати, унинг умр йўли сингари масалалар шоир шеърларининг асосий мавзуларидан:

Бунчалар улугсан,
Оддий шеърят.
Сен шохийсан,
биз Моддий, шеърят.
Сен — муҳаббат кўшиқ,
Ишқнинг айвони.
Кўнгил билан руҳнинг
Мовий осмони. (“Шеърят”)

Ушбу шеърда ижодкор шеърятни “безавол гулшан”, “мангу яшил боғ”, — дея таърифлар экан, “қанча шоир ўтди юраклари доғ” дея сўзни ижодкор қисматига буради. Унинг фикрича, шоирлар “олам юзин ҳайрон этдилар, кўнгил қони билан алвон этдилар”. Бу таъсир орқали ижодкор бўлиш осон эмаслиги, кўнгилдан дард силқиб турмаган шоир ижодий юксакликка эриша олмаслиги сингари фалсафий мушоҳадалар ифодаланган. Шеърят кўнгил ва руҳ ҳодисаси экани ҳақиқатга ҳулосага келинган.

Шеърнинг давомида шоир Навоий, Бобур, Усмон Носир, Ақоб Мухтор, Шавкат Раҳмон, Мухаммад Юсуф сингари ижодкорлар номини тилга олади. Уларни “барги ҳазон”га, “куйган юлдузлар”га ташбеҳ этади. Шеър хотимасида шоир “бу дунёнинг сўзфурушлари”га хитобан шундай ёзади:

Ким сўз деб нафисга
Нон бераф фақат.
Ҳақиқий шоирлар
Жон бераф фақат.

Ҳақиқий шеър дарддан туғилади. Шундагина ўқувчи қалбидаги дардга малҳам бўлади. Шеърнинг қиммати ана шу ҳусусиятига кўра белгиланади. Кунлардан тонлар кетиши, бунинг натижасида йилларнинг онларга айланиши, бошқача айтганда, ўтаётган вақтнинг бе-самар кечиши, кўнгил олтиг давлатдан шонлар кетиши — булар бари ана шундай дарднинг бадий талқинидир.

Уч минг йиллик чинор яна куртаклади,
Эрта-индин яшил куйга буркалади,
Оҳуларим — тоғларнинг ҳўрқақлари
Кечалари таним ҳидлаб суркалади.
Уларнинг ҳам дунёлари хатармукин,
Кўксумдаги зангорларим кетармукин?

Ҳар қандай зулматдан ҳам ёруғлик излаш, ҳар қандай дарду аламдан ҳам севинч куртакларини топиш, бу туйғуларни шеърда бетакрор ифодалаш шоир учун муҳим фазилат. Сирожиiddин Саййид шеърлари худди шу фазилати билан ҳам қимматлидир.

Ишқ-муҳаббат мавзуси шеърятимизда азалдан кўйланиб келади. Бу мавзуда шеър ёзмаган шоир учрамаса керак. Лекин кўлига қалам тутганнинг ҳаммаси ҳам бетакрор образлар ижод қила олмади. Бунинг учун чинакам истеъдод керак, алоҳида иқтидор талаб этилади. Сирожиiddин Саййид ана шундай истеъдод соҳибларидан. Шеърларидан бирини шоир “Муҳаббат кошонаси” деб номлайди. Унда, муаллиф, жумладан, шундай ёзади:

Азал гўзал нишонаси бир гулдир,
Муҳаббатнинг кошонаси кўнгилидир...
Ҳаволардан танлаб Момо Ҳаволар,
Юборгандир тонгда боди саболар.

Момо Ҳаво образи орқали шоир муҳаббатнинг азалий туйғу эканлигига, муқаддас неъмат эканлигига урғу беради. Унингча, бу момомерос туйғуни қадрлаш, асраб-авайлаш, авлодларни ана шу руҳда тарбиялаш зарур.

Сирожиiddин Саййид қаламига мансуб “Юз оҳ, Заҳириддин Мухаммад Бобур” лирик достони ўзига хос бадий-услубий изланиш самараси эканлиги билан алоҳида ажралиб туради. Асар жанрини муаллифнинг ўзи “Фироқ ва соғинч достони” дея белгилайди.

Достондаги илк “Бобурнома” номли шеърини яратишда муаллиф шоҳ ва шоир Бобурнинг:

Бу олам аро ажаб аламлар кўрдум,
Олам элидин турфа ситамлар кўрдум.
Ҳар ким бу “Вақое”ни ўқур, билгайким,
Не ранжу, не меҳнату, не ғамлар кўрдум,
— рубойсини келтирадики, бу диққатга мо-лик. Бу рубойда Бобурнинг ўқувчисига мурожаатидан ташқари, ҳаёти ва ижодининг гултожи бўлган “Бобурнома”нинг мавқеи ва ўрнига ҳам ҳавола бор. Рубойдан кейин Сирожиiddин Саййид “Бобурнома” услубини аниқ ифодалаган кўйидаги парча “Бобурнома”дан топиб келтирадики, бу яна бир бор муаллифнинг Бобур ижодини синчиклаб ўрганганлигидан далолатдир: “Бу битилганлардин гараз шикоят эмас, рост ҳикояттурким, битибтурмен. Бу мастур бўлгонлардин мақсуд ўзининг таърифи эмас, баёни воқии бу эдиким, тахир этубтурмен...”

Достон аввалидаги “Бобурнома” шеъри ҳам айнан Бобур ҳаёти ва ижодининг сарҳисини ўзига акс эттирган. Бунда адиб юксак маҳорат билан шоҳ ва шоир Бобурнинг умр дафтарини арақлайди, унинг шоҳ ва ҳаётга теран нигоҳ билан қарай оладиган мутафаккир сифатида чеккан изтиробларининг “Бобурнома”дек асарини ижод қилиш жараёнидаги заҳмати билан ҳамоҳанглигини таъкидлайди.

Бу менинг ҳам дил достоним,
Шунча эканми армоним?
Қандай чидабсиз султоним?
Сабрнома “Бобурнома”,
Сабрнома “Бобурнома”.

Достоннинг “Бобурнома” ҳақидаги бобида шоир бу буюк асарни “шоҳ шоирдан авлодларга мангу ўлмас қадрнома” деб атайди. Шоир асарни яна, унинг моҳиятидан келиб чиқиб, “тақдирнома”, “жабрнома”, “ҳарбийнома”, “Кабирнома”, “Ботирнома”, “Сабрнома” сингари сифатлар билан таърифлайди. Кўйидаги мисраларда эса “Бобурнома” ҳақида ёзар экан, Бобурнинг мураккаб ҳаёт йўлига ишора қилади.

“Темурхон наслидин Султон Улугбек”,
Навоийдан ўлмас сўз — сас ярағай.
Борми шаъну шавакат, доврўқ буниндек?
Қиёматга қадар шул баҳс ярағай.
... Дунёга келмишдир ҳазратни Бобур,
Даҳолар ҳам қарзу ҳам фарз ярағай.
Шерларнинг зурёди фақат шер бўлур,
Йўлбарс авлодидан йўлбарс ярағай.

Бу сатрларда шоир Соҳибқирон Амир Темур, Султон Улугбек, ҳазрат Алишер Навоий номларини келтирар экан, қисқа сатрларда, жумлаларда бўлса ҳам, улар образига чизги бериб кетади. Бобурни таърифлаб, унинг таваллудига оид воқеани эслар экан, шоир унинг Темурхон ва Султон Улугбек шаҳарасидан, ҳазрат Алишер Навоийнинг муносиб шогирди эканига урғу беради.

Сирожиiddин Саййид “Бобурнома”нинг ўзига кучли таъсир қилган ўринларини келтиради, улардан олган таассуротларини бугунги XXI аср ўқувчиси руҳиятига мос тарзда талқин этади. Достонни мутлолаа қилар экан, ўқувчи кўз ўнгига ҳаётнинг не-не меҳнату заҳматини чеккан, фақатгина юксак матонат, толмас иродаси боис уларни енга билган буюк шахс образи намоён бўлади. Шу жиҳати билан достон катта ахлоқий-тарбиявий аҳамиятга эга.

Умуман, замонавий шеърятимиз ривожига муносиб ҳисса қўшиб келаётган Сирожиiddин Саййид асарлари мутлолааси бугунги замон ўқувчисини сўз санъатининг бетакрор жойибасига ошно этади, адабиётнинг қудратини намоён қилади.

Абдуғани СУЛАЙМОН

Америкага
саёҳат

Ҳозирги даврда америкага бўладиган ёки қилган саёҳатингиз билан кимниям қизиқтира олардингиз. Колумб, Америка жанобларидан сўнг минг-минглаб саёҳлар ушбу мавзунга қаламга олган бўлса, бизга йўл бўлсин.

Мана 25 йил бўлдики, замон бизнинг халқимизга нисбатан яхши тамонга ўзгарди, тўрт томонимиз қибла. Қаерга борамиз десак бора оламиз.

Новвой тандирини кўтариб, Исроилга йўл олган бўлса, мен новвой эмас олим бўлганим сабаб тандирни эмас, постерини кўтарволиб Америка тамон йўл олдим. Мақсадим АҚШнинг Дембер шаҳридаги конференцияда маъруза қилиш эди. Аслида Америка эмас, Японияга кетиб қолишимга сал қолганди. Бирланига икки буюк давлатдан, Америка ҳамда Японияда бўладиган конференцияларда илмий маърузаларим билан иштирок этиш ҳақида таклифнома келган эди-да. Япония, Америка дея икки парча қозоғга ёзиб халтага солдим-да, яхшилаб аралаштириб, бармоғимга илинганини тортиб олдим. Ўқисам, бармоғимга Америка илинган экан. Бўлди, Америка бўлса Америка. Японияни ҳам бир кун бориб кўрарман, насиб қилса, илмий маъруза ҳам қиларман, дедим-да, Америка саёҳатининг тайёрларлигига бел боғладим. Бел боғладим-у, уни даровдан ечиб ташладим. Сабаби, АҚШ элчихонасида суҳбат бўлар, суҳбат бўлиши учун олдиндан 100 АҚШ доллари ташлашим керак экан. Суҳбатдан ўтолмасам, пулга қуярканман. Маблағдан бироз сиқилиб турган пайтим эди. Бор-эй, бормалим шу Америкасига ҳам, конференциясига ҳам. Икки орада йўқ пулдан ҳам айрилиб ўтирмай танин, деган хаёб билан Америкага боришни ҳаёлимдан ҳам чиқариб ташлаб, хотиржам ишлаб юравердим. Бир замон Америка элчихонасидан мени суқроқлаб уйимга кўнгириқ бўлиб қолди.

Мени Америкадаги конференцияда кутишаётган эмиш. Конференция ташкилотчиларининг шартига асосан, еб ичми, тураржой улардан-у, йўлқира ҳақи мендан бўлиши керак эди. Йўлқирани Америкадан қайтиб келиб бирор мени қўллашга кучи етадиган “танк” топча, ундиришга аҳд қилдим-да, қарз қола қилиб Америкага бориш-келишга чипта олдим. Визага тўланадиган пулимни Новосибирск ярим ўтказгичлар физикаси институтига ушбу институт директори Россия фанлар академиясининг академиги Александр Асесвининг таклифи билан тайёрлаган маърузаларим учун улар тўлаган пулининг бир қисми сақланиб турарди, ўшани бера олдим. Маърузамнинг постери ҳам салмоқли пулга тайёрланар экан. Буни ҳамда визиткаларимни бир этиборли танишим ўзининг янада этиборли танишига айтиб, тайёрлаб берди. Самолёт чиптасини арзонроқ қўрингани учун Бритишайрвайз кассасидан олдим. Самолётдаги ўриндиғимда ўтирган эдим, бир кўринишга содда, мендан ёши каттароқ киши келиб ёнимдаги бўш ўриндиққа ўтирди. У Америкадан бир неча ой олдин келган бўлиб, яна қайта ишлаб пул топиб келиш мақсадида йўлга отланган экан. Нима бўлса-да, тил биладиган ҳамроҳ топганимга жуда хурсанд бўлдим. Кўринишидан жуда ҳам содда бўлиб кўринган у ҳамроҳим асли-

Йўл очерки

рўпарамизда бир монитор. Хоҳласангиз, у мурватини бурайсиз, хоҳласангиз, бошқасини... Америкага етиб боргач, юқларимизни олмоқчи бўлган эдик, ҳали етиб келмаганини айтишди. Аэропорт ходими “сизлар адресингизни ташлаб кетаверинг, ўзимиз шу бугуноқ юқларингизни етказиб берамиз” деса ҳам кўнмадик. Чунки борар манзилимиз нотайинроқ эди. Орадан бир соат ўтар-ўтмас Лондондан бошқа самолётда юқларимиз ҳам етиб келди. Кўнглимиз жойига тушиб, такси ушлай бошладик. Шеригим таксининг шахматсизи икки баробарига арзонга манзилимизга элтиб қўйишни билар экан. Бир қора ранг бизда “Жип” дейиладиганини шеригим арзон-гаров қира қилди-да, бизлар Нью-Йоркнинг Брайтин бич деган ерига етиб бордик. Юқларимиз-

тагина жой берди. Ўзимизга ху анави уйга қоронғи тушгач, кириб етиб юрсангизлар бўлади” деди, дея ошона ойнасидан кўриниб турган бинойидек уч қаватли уйни кўрсатди. Бу уйни хитойлик бир киши сотиб олибди. Яқинда уни бузиб, янгисини, ҳашаматлисини қураб экан.

Юқларимизни жойлаштирдик-да, ухламаган бўлсак-да, шаҳар айланмоқчи, метро ўриндиғида бироз мизғиб ҳам олмоқчи бўлдик. Мен Денверга боргунча бир ҳафтача Нью-Йоркни томоша қилишни мўлжаллаб чипта олган эдим. Шунинг учун шаҳарни айланишга ошқардим.

Бироз юрганимиздан сўнг русчада “стол нахо-док”га ўхшаш бир ёзувга кўзим тушиб қолса бўладими. Умид учқунлари пайдо бўлиб, ўша ёзув томон юрдим. У ердан ортиқ одамлар нимадир ишлар

шини айтиш шарт эмас-дир. Нима гаплитгани билмадигу, лекин бизлар баъзан ҳангомалашиб, баъзан мудраб ўтирибмиз. Осмонга кўтарилиганимиздан сўнг орадан анча вақт ўтиб самолётимиз пастлай бошлади. Ойнақдан мўралаб, кўринаётган шаҳар Лондон бўлса керак, дея ўйлаётимиз-у, шаҳар мўлақо Лондонга ўхшаётганини сезаётимиз. Машиналар ҳаракати бизгаддек, уйлари ҳам қоробасимон, СССР уйлари, стадиони жуда ҳам таниш стадионга ўхшайди. Бир маҳал стюардесса хоним “Тбилиси шаҳрига хуш келибсиз” деса бўладими, ҳамма нарса ойдин бўлди-қўйди. Бизнинг самолётимиз осмону фалакда ўзига ёниги қидириб сарсон бўлиб юрган ва ниҳоят, Тбилисидан ёниги олишга илож топган экан. Ана сизга, бир кунлик уруш-жанжал кечган жойдан 40 кун барака кўтарилиганига қичик бир мисол. Боку ёнгинасида бўлган Ереван Гўлян-Ивановнинг лампашишасига ҳам ёғ тополмас...

Нью-Йорк. Гапнинг қисқаси Лондонга бизнинг транзит самолётимиз Америкага учиб кетгач, мўлжаллагидан бир неча соат кечикиб етиб бордик. Ҳамма йўловчилар қатори юриб кетаётган эдик, мен ва ҳамроҳимни аэропорт ходимаси маҳкам қўлимиздан ушлаганича югуртириб қайсидир томонга олиб кетди ва қарасак, бир самолётнинг ичида ўтирибмиз. Бизлар арзон бўлсин дея эконом-лассга чипта олган эдик, албатта. Энди бизнинг ўриндиқларимиз 350 кишилик аэробуснинг 1-класси ўриндиғида эди. Хизмат ҳам, этибор ҳам, еб-ичиш ҳам ўзгача бўлиб қолди. Ҳар биримизнинг

ни тушириб бўлиб келишганимиз бўйича қира ҳақини ҳайдовчига узатган эдик, у яна қўшишни сўради. Шеригим кўнмали, шунда у машинасини физиллатганича, жўнаб кетди. Бир пайт қарасам, конференциядаги маърузамга ўта зарур постерим йўқ. Машинада кетибди. Ҳайдовчи шу постерни мабодо, яна пул қўшсак беришни мўлжаллаган экан, чамамда. Энди бўёғи қандоқ бўлди, дея бошим қотиб қолди... Тонг-сахар эди. Шеригим иккимиз шу атрофдаги уч қаватли уйнинг иккинчи қаватида жойлашган ошонасига кириб, тонг отгунча ўтириб чиқдик. Ушбу ошона бурчагида бир сарғиш рангли мен илгари кўрган нарса турарди. Шеригим менга уни кўрсатиб бунга яхшилаб таниб олинг, пол ювадиган дастоҳ, бизга бундай матоҳ кўп асқотиши мумкин, деб қўйди. Мен “бу гап шунчаки бир гапдир” дедим-да, унга унчалик этибор бермай мудрашда давом этавердим...

Кун ёришгач, шеригим Юлдуз ака деган америкалик ўзбек одамини қидириб кетди. Унинг шу ўрамда уч-тўртга кўп қаватли уйлари бўлиб, бизга ўхшаган мусофирларга ижарага жой бериб тураркан. Шу тобла биз ошонасидан ўтирган уй ҳам ўша кишининг уйи экан. Шунча уй-жойи, мол-дунёси бўлса-да, Юлдуз ака бирда Тошкентдан қайтиб келаётган отасини кутиб олгани аэропортга чиққанида қимматсизраб машинасини аэропорт стоянкасига қўймай (соатида 13 АҚШ доллари) аэропорт атрофида айланиб юрган экан...

Бир пайт шеригим хо-муш қайтиб келди. “Ҳа” — десам, “жо йўқмиш. Юқларимизни жойлаштириш-

билан банд, ёзиб-чизиб ўтиришибди. Ҳаммасининг олдида бир-иккитадан одам. Бир келишганига ўрта ёшлардаги рус аёлини холи қўриб, олдига бордим. У аёлга эндигина дардмини айтмоқчи эдим, тўлиб турган эканми, ўзининг ҳаётидан гап бошлаб қолди. Одоб сақлаб, уни тинглай бошладим.

“Биласизми, мен кимнинг хотинимини? Менинг эрим фалончи фалончиевич. Челябинск трактор заводи бош директорининг биринчи ўринбосари эди. Челябинск заводи бош директори дегани, бу Иттифок министри дегани, шуну биласизми? Тушуняписизми? Бу ёққа келган кўнмишга бунча йил бўлди. Келганимиздан бери эримнинг қилмаган иши қолмади. Ҳозир метро рельсининг уланган жойларини, гилдиракларни мойлаб юради. Киноларда кўрган-мисиз шунақа ишлар қилиб, поезд гилдиракларини мойлаб, тарақ-туруқ қилиб юрадиган одамларни? Ҳа баали, шулар каби” дея анча ҳовридан тушиб, кейин менинг саволимга ким жавоб бериши мумкинлигини қўли билан кўрсатиб юборди. Албатта, постерим топилмади. Икки энлик ариза ёзмаман десам, фалон пул тўлаш керак экан, ёзмай қўя қолдим, чунки улар постерни топишгунча конференция якунига етишига ақлим етиб турар, мен бир ҳафтадан сўнг Нью-Йоркдан Денверга учиб кетишим керак эди. Пул борку, бирор жойда постерни қайтадан тайёрлатиб оларман ўша аризага кетилиган пулга” дея ўзимча юпанган бўлдим.

(Матн қисқартириб босилмоқда. Давоми бор)

Мансурхон ТИОИРОВ

САҲИСОБ

ЙИЛНИНГ 7 ВОҚЕАСИ

Янги — 2017 йилга яхши ният, улуғвор мақсадлар билан қадам қўйдик. Юрагида ўти бор ўзбек йигит-қизлари бошқа соҳалар каби бу йил спортда ҳам юксак марраларни забт этишни кўзлаб туришибди. Уларнинг аксарияти келаси йил Индонезияда бўлиб

ўтадиган навбатдаги Осиё ўйинларига йўлланма олиш учун майдонга чиқса, футболчиларимиз олдида турган вазифалар ундан-да масъулиятли. Улар, ниҳоят, миллионлаб мухлислар ишончини оқлаб, 2018 йил Россияда уюштирилаётган жаҳон чемпионати

йўлланмасини қўлга киритишлари шарт. Галабалар ўз-ўзидан келмайди, омад кучлиларга кулиб боқади, дейдилар. Ҳар бир ютуқ замирида пухта тайёргарликдан ташқари ғолиблик руҳияти ҳам муҳим рол ўйнайди. Бу руҳият эса олдин қўлга киритилган галабалар

эвазига шаклланади. Хўш, ўтган 2016 йил Ўзбекистон ва жаҳон спорти тарихига қандай муҳим воқеаларни муҳрлади? "Hurriyat" ўтган йилнинг энг эсда қоларли воқеликларини тадрижий эмас, муҳимлиги жиҳатидан қуйидаги тартибда ёдингизга солади.

Биринчи воқеа: Спортчиларимизнинг юксак парвози

2016 йилнинг энг муҳим воқеаси шубҳасиз Бразилиянинг Рио де-Жанейро шаҳрида бўлиб ўтган XXI ёзги олимпиада ўйинларидир. Океанорти ўлкасида айниқса боксчиларимизнинг зафарли юришлари барчамизни қувонтирди. Умумжамоа ҳисобида терма жамоамиз жами 13 та (4 та олтин, 2 та кумуш, 7 та бронза) медални қўлга киритган бўлса, шулардан 7 таси (3 та олтин, 2 та кумуш, 2 та бронза) боксчиларимиз ҳиссасига тўғри келади.

207 мамлакат вакиллари иштирок этган нуфузли мусобақада юртдошларимиз умумжамоа ҳисобида 21-ўринни эгаллаб, Ватанимизга ёруғ юз билан қайтидилар.

Иккинчи воқеа: Омадлар

Утган йил биз учун аҳамияти жиҳатидан иккинчи энг муҳим воқеа футбол бўйича миллий терма жамоамизнинг "ЖЧ — 2018" саралаш мусобақасидаги иштироки бўлди. Самвел Бабаев бош мураббийлигидаги миллий жамоамиз дастлабки 4 турда 9 очко жамғариб, барчамизни ҳаяжонлантирди. Ўз майдонида Эронга мағлуб бўлса-да, Сурия, Қатар ва Хитой терма жамоаларини мағлуб этиб, гуруҳ пешқадамларидан бирига айланди. Бироқ омадли шарт ҳақида ҳам муваффақият гарови бўлолмас экан. Футболчиларимиз 5-турда Жанубий Корея терма жамоасига енгилиб, биринчи даврани 3-ўринда аяқлашга мажбур бўлди. Аммо ҳали олдинда ўйинлар кўп ва умид қиламизки, Бабаев ўтган йилги хатоларини бу йил албатта галабалар билан ювишни ушлаяйди.

Учинчи воқеа: Ҳасанбойнинг кўш галабаси

Андижонлик йигирма яшар боксчи йигитнинг Олимпиададаги зафари ҳақида эшитмаган юртдошимиз бўлмаса керак. У олтин медал билан бирга мусобақанинг энг яхши боксчисига аталган совринни ҳам қўлга киритган эди. Йил охи-

рига келиб Жаҳон бокс уюмчаси Ҳасанбой Дусматовни яна бир соврин билан мукофотлади: у йилнинг энг яхши боксчиси деб эълон қилинди. Йил давомида бошқа чемпионлар йўқиди? Олимпиада жаҳон чемпионатлари, қитъа биринчиликларию бошқа халқаро мусобақаларда зафар қўчган боксчилар кўп эди, албатта. Аммо ўзбек ўғлонининг рингда ва рингдан ташқаридаги ҳатти-ҳаракатлари, камтарлиги мутасаддилар эътирофига сазовор бўлди. Улар спортчимизга махсус совринни топшираётган нима деганларини билмаймиз, эҳтимол, "Браво, Ҳасанбой!" дейишгандир. Аммо биз унинг ютуқларини кўриб: "Баракалла, Ҳасанбой! Яшавор, ота ўғил!" дедик!

Тўртинчи воқеа: "Оксана — мутлоқ рекордчи!"

Оксана Чусовитина миллий спортимиз хазинасини кўплаб медаллар билан бойитган чемпионлардан. У Олимпиада олтин медали соҳиби, уч карра жаҳон чемпиони, Осиё ўйинлари ғолиби... 41 ёшли юртдошимиз Риода ҳам муваффақиятли иштирок этди, дейишга тўла асосимиз бор. У 41 ёшга 56 кунлигида ўзининг сеvimли йўналиши — гимнастиканинг таяниб сакраш беллашувида 7-ўринни эгаллаб, Олимпиада ўйинлари тарихида спорт гимнастикаси мусобақаларида иштирок этган энг ёши катта спортчи номига сазовор бўлди.

Аммо унинг энг катта галабаси — мустақам ирода соҳиби экандир. 2016 йилги ёзги Олимпиада ўйинлари нисбатига етганидан сўнг, Чусовитина кетма-кет етти Олимпиада ўйинларида иштирок этган ягона гимнастикачи аёл сифатида Гинеснинг рекордлар китоби саҳифаларидан ўрин олди.

Ўзбекистонлик чемпион бу билан тўхтаб қолмоқчи эмас. Унинг навбатдаги мақсади бу йил Канаданинг Монреал шаҳрида бўлиб ўтаётган жаҳон чемпионатида иштирок этишидир.

Бешинчи воқеа: Футболчиларга ўрнак футболчилар

Футзал бўйича Ўзбекистон терма жамоаси йил бошида Тошкентда ўтказилган Осиё

чемпионатида кумуш медални қўлга киритиб, жаҳон чемпионати йўлланмасига ҳам эга бўлишди.

Сентябрда Колумбия мезбонлик қилган жаҳон чемпионатида вакилларимиз ёмон таассурот қолдирмади. Чемпионатда эса аргентиналик футболчилар зафар қўчди...

Олтинчи воқеа: Қитъа ғолиблари аниқланди

2016 йил жаҳон спортдаги муҳим воқеалар Франция ва АҚШда юз берди. Франция футбол бўйича Европа чемпионатида мезбонлик қилган бўлса, АҚШда Америка кубоги учун мусобақа уюштирилди. Европа чемпионатида Португалия терма жамоаси ғолиб чиққан бўлса, Америка кубоги яна бир бор Чили терма жамоасига насиб этди.

Еттинчи воқеа: Чемпион "тактика"да қолди

2016 йилда шахмат оламида ҳам қизиқарли воқеалар рўй берди. АҚШнинг Нью-Йорк шаҳрида амалдаги жаҳон чемпиони норвегиялик Магнус Карлсен ва россиялик Сергей Карякин ўртасида шахмат тожи учун кураш борди. 11 ноябрдан 30 ноябргача бўлиб ўтган курашда норвегиялик гротмейстернинг қўли баланд келди ва тожни ўзида сақлаб қолди.

Йил спорт воқеликларида бой бўлди. Биз эса рамзий маънода уларнинг еттичасини саралаб олдик, холос. Уйлаймизки, 2017 йил ҳам барчамизга қизиқарли, қувончли ва ҳаяжонли онларни тўхфа этади.

Элмурод НИШОНОВ, "Hurriyat" муҳбири

ТЕРМИЗИЙ ЖАМЛАГАН ҲАДИСЛАР

Расулulloх (солаллоху алайҳи васаллам): "Бу амал одамлар ораларини ахшилашдир, чунки одамлар ораларининг бузилиши бор динатини йўқ қилади", дедилар.

Ибн Аббоснинг айтишича, ҳазрат Расулulloх (солаллоху алайҳи васаллам): "Бировга душманчилик қайфиятида юрмоқ гуноҳдир", деганлар.

КЕКСАЛАРНИ ЭЪЗОЗЛАШ ҲАҚИДА

Ибн Аббоснинг айтишича, ҳазрат Расулulloх (солаллоху алайҳи васаллам): "Кичкиналаримизга раҳм-шафқат қилмаган, катталарга ҳурмат кўрсатмаган, амр-наҳй ила эъзуликка қаҳрланган ва ёмонликдан қайтармаган кишилар биздан эмасдир", деганлар.

Жабир ибн Абдуллохнинг айтишича, Расулulloх (солаллоху алайҳи васаллам) шундай деганлар: "Кимдаки учта хислат бўлса, Аллоҳ таоло унинг айбини яширади ва жаннатга киритади: ожизларга меҳрибонлик қилса, ота-онага шафқатли бўлса ва ўз қўли остидаги(лар)га эҳсон берса".

Бир ҳовуч дур

ИНСОНЛАРНИ ТИНГЛАШ ХУСУСИДА

Амр ибн Мурурнинг Муовияга айтишича, у Расулulloх (солаллоху алайҳи васаллам)дан шу сўзни эшитган: "Қайси бир бошлиқ (подшо, ҳоким) ўз эшигини ҳожат аҳли, бечораҳол ва мискинлар олдида ёпиб қўйса, Аллоҳ таоло унинг ҳожатлари, талаблари ва истақлари олдида эшикларини ёпиб қўяди".

Абу Ҳурайрнинг айтишича, ҳазрат Набий (солаллоху алайҳи васаллам) бундай деганлар: "От минган киши пидога салом беради, пидеа ўтирганга салом беради, озчилик кўнчилиққа салом беради".

Ибн ал-Мусанно ўз ҳадисиди бунни қўшиб қўйди: "Би киши қари кишига салом беради".

ТИНЧЛИКНИ САҚЛАШ, УНГА ДАВВАТ ЭТИШ ХУСУСИДА

Абу Дардоннинг ривоят қилишича, ҳазрат Расулulloх (солаллоху алайҳи васаллам): "Сизларга намоз, рўза ва садақа даражасидан ҳам афзал амал ҳақида гапирайми?" дедилар. Саҳобалар: "Ҳа, гапиринг", дейишди.

ЧАПАНИ ЧАНДАН ТУРГАНДА

Аксарият хусусий газеталарда чоп этилаётган мақолаларни ўқиб, ҳеч нарсага тушунмайсан. Жумлалар ғализ, таҳрирталаб. Имло хатолари ҳақида-ку гапирмаса ҳам бўлади. Биз-ку буларни қўриб турган бўлсак-да, муносабатларни бузмаслик учун оғизимизга талқон солиб ўтирибмиз. Аммо Муҳаммад Чатоқ бундай ҳолга чидаб туролмапти. Бу каби ҳолга оз бўлса-да, лоқайд эмаслигини қўриб қўнғилимиз таскин топди. Газетанинг бир қовоғи сатҳида жойини унга ижарага бердик. Қани, бир қобилиятини кўрсатсин-чи, ёқмаса, ижарадан чиқариб юбориш ҳеч гапмас.

Шундай қилиб Муҳаммад Чатоқнинг гапларидан бир нечтасини давола этайлик, ҳажвчиликда ном қозонмаган бўлса-да, фельетончиликка қўл уриб унча-мунча танилган.

***

— Ҳей, бўш муҳаррир ошна, сенинг газетингни ишхонамиздаги кўзойнак таққан зотлар талашиб-тортишиб ўқийди. "Талашиб", "тортишиб" деганимга эсанг қотмасин, хўпми! Ўзи матбуот дўконига газетингдан битта келаркан-да, дўбғоғим.

Гапнинг пўскаласи шу. Мен сенга битта, иккита маслаҳат етказиб тураман, сен уларни битта ҳам қолдирмай газетингга чиқарсан. Нима дединг? Қалам ҳақи дейсанми, калланг бутун сенинг, улуғим. У от билан туя бўлармиди, отам? Ойша холангдан оладиган бир ҳафталик нос пули, яна тушлик, йўл ҳақи деганларидек. Ахир, ишхонанг шаҳарнинг қоқ ўртасида бўлса, у ёқларга обрўйини бир пул қилиб эшакда борсам бўлмас...

Шундай қилиб:

1-ХАТ

— Шу десанг, отагинам, футболга ўлғудек ишқибозман. Тунов кун "Пахтакор" ўйнади. Тилбузарда кўрдим. Бир бола: "Ассалому алайкум, азиз футболсевар дўстлар", деса бўладими... Ўзинг ўйлаб кўр, бўш муҳаррир ошна! Қайси замонда, қайси ёрқак хотини қолиб, футболни севган? "Севги" деган сўзнинг нималигини биласан-ку! У-ху, бир парипайкарнинг ишқиди озиб-тўзиб, қошиқдек бўлиб қолганингни биламан-ку! Хуллас, футболни ҳам севиб бўладими? Яна ўша кўзойнак таққан балакисалангинг: "Ажойиб футбол спектаклларида учрашгунча хайр", дейди-я!

Ё тавба, қуларатингдан! Бу дейман, футболчилар майдонда футбол қолиб, бири Отелло, яна бир Гофир, Ўтқурий бўлволишиб, спектакл қўйишгаётган экан-да!

Яна биттаси бор, ҳалиги футбол мусобақаси бошланганда гапириб турадиган гаплар бор-ку! Шарҳловчиман дейдими-яй, ўша нима деди, биласанми? "Ҳимоячилар Сардор Рашидовни зарарсизлантиришди". Яхшиям зарарли Сардорни арабларга бервордик, бўлмасам, ҳимоячилар уни зарарсизлантирмаган деб, ҳолдан тойиб кетишармиди...

Яна нима эмиш, "Тўп майдонни тарк этди", "номини таблога ёздириб қўйди". Вой тавба, қачондан бери футболчиларга майдонга уяли телефонлари билан тушишга рухсат берилган? Гол ургани дарров телефон қилиб: мен гол урдим, номини таблога ёзиб қўйинглар, қайнонам кўрсин", — дейдими?

Нима бало, тилбузарда гапирадиган болаларнинг сенга ўхшаган бўш муҳаррири йўқми? Бор бўлса, "Тўрри гапиринглар, адашманглар, одамлар устимиздан кулишмасин?" — деса, ўлиб қоладими?

Бир қизинг бор, ўртоқ бўш муҳаррир. Тилбузарда кўринмайди-ю, лекин гапириб туради. "Самолётга ёқилги қўйишди". Ана холос, кашфитингдан ўргилдим. Ёқилгани қўйиб бўладими? Аммо ўша қизингга беш кетдим, отажоним. "Ёқилги", "ёни-ли" сўзларининг фарқига бормайдиган уялиб, одамларга кўринмай, тилбузорнинг ичиди гапираркан...

Ошна, ўшанақа шогирдларингнинг тилини ҳаққа қўйган бўлса ҳам, тўрри гапирингга ўргат, танқид қил, эсини йиғиб олсин! Бўлмаса, отам қилган ишни қиламан, ҳа, билиб қўй, ўшанда кўрасан.

2-ХАТ

— Гиритгоним, маслаҳатларни ўқиб, афтингни буруштирмайсанми? Олтинга тенг маслаҳатим асқотишини биламан-да, кўзичоғим.

Ҳозир ким кўп, шоир кўп, ашулачи кўп. Бир ашулачи қизинг саҳнага эшик қоқиб, арқонга осилиб томдан тушиб келади. Яна бири у ёққа югуради, бу ёққа югуради-елади, сакрайди, дингиллайди, охири, ашула айтади.

Бир футболчи бўларди, Миржалол Қосимов деган. Шу футболчи фаолияти давомида майдонга тушишдан аввал кафтини майдонга теккизиб, кейин қўлини юзига суртарди. Миржалол нима учун футбол майдонини ўпган? Ҳамид Раҳматуллаев, Акмал Азизхўжаев, Олим Аширов каби машҳур футболчилар бу майдонда тўп тепишган. Миржалол уларни бир зумга бўлса-да ёдга олиб, руҳларини шод этиш учун уларнинг қадами теккан майдонни тавоф этган, билдингми?

Бугунги кунда учта-тўртта енгил-елпи, маънисиз "қўшиқ" айтиб, ўзларини етук санъаткор санаётганлар бир вақтлар бу саҳналарда Комилжон Отаниёзов, Маъмуржон Узоқов, Жўраҳон Султонов, Таваккал Қодиров каби буюк санъаткорларимиз мухлислари ҳурматини ўрнига қўйиб, тор, танбур, дутор чертиб, ашула айтиб, элу юрт ҳурматида сазовор бўлишган. Улар айтган қўшиқларни мана — орадан 50-60 йил ўтган бўлса-да, одамлар ҳануз тинглайди, завқланади. Санъаткорларинг ҳам уларнинг ҳурматини қилсин-да, ярим яланроқ сонларини лорсиллатиб, саҳнага осмондан тушиб келмасин! Мард бўлсанг, шу гапларини уларга етказиб қўй. Йўқса, биласан-а, нима қилишини... Билмасанг билиб қўй, отам қилган ишни қиламан. Жавобингни кутаман.

Муҳаммад ЧАТОҚ

Ҳурматли Муҳаммад Чатоқ!

Таҳририятга йўллаган тузламаларингизни олдик. Қўтарган масалангиз долзарблиққа долзарб-ку-я, аммо очик фактларингиз йўқ, масалан, Фалончи Фалончиев, дегандек. Майли, шундай бўлса-да, "Гап эгасини топар", деган маъинида уни чоп этишга қарор қилдим. Аммо кейинги сафар аниқ маълумотлардан фойдаланишингизни маслаҳат берамиз. Дарвоқе, хатингизда, "Отам қилган ишни қиламан", деб айтганингиз бор. Шу жумлага ҳам андак аниқлик киритсангиз, яхши бўларди.

Ҳурмат билан сиз ўйлаган бўш муҳаррир эмас, Тош муҳаррир

Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси уюшма аъзоси, "Ёшлар" телерадиоканали катта муҳаррири Аҳмаджон Қосимовга онаси

Шарифахон ая ҚОСИМОВАнинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия билдиради.

HURRIYAT

Mustaqil gazeta

Муассесе: Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси

Бош муҳаррир Ўктам МИРЗАЁРОВ

Газета 2007 йил 3 январда Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 0080-рақам билан рўйхатга олинган.

Ҳажми 4 босма табоқ. Бичими — А-2. Ҳаёҳси келишилган нархда Адади: 5025 Буюртма — S-7891

Таҳририятга келган хатлар доимий эътиборимизда бўлиб, улар муаллифларга қайтарилмайди.

Телефон: (0-371) 244-32-68, 244-32-88

Тел-факс: (0-371) 244-32-80

Реклама ва маркетинг бўлими: (0-371) 244-32-91

Самарқанд: (0-366) 233-62-12

Топшириш вақти — 20⁰⁰ Топширилди — 20⁰⁰

ISSN 2010-7128

720201071280024

Индекс: якка обуначилар ва таъкилотлар учун — 233

Манзилимиз: 100129,

Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.

Газета таҳририят компьютер марказида терилди

ва оператор Нигора Ташева томонидан саҳифаланди.

Навбатчи: Элмурод Нишонов

"O'zbekiston" НМИУ босмахонасида чоп этилди.

Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй.